

Kilder til besættelsestidens historie på Aalborg Katedralskole

Oversigt:

- 1. Erindringer om den 9. april 1940**

Begivenheder der gjorde indtryk på skolens lærere og elever

- 2. En elev fornærmer tyskerne.**
- 3. Tyskernes reaktion på fornærmelsen**
- 4. Skolekammeraters død.**
- 5. Morten Nielsen**

Churchill-Klubben

- 6. En forløber for Churchill-Klubben?**
- 7. Starten på Churchill-Klubben.**
- 8. Churchill-Klubbens aktiviteter og arrestation**
- 9. Beskrivelse af en aktion.**
- 10. Agitation for sabotagehandlinger**
- 11. Churchill-Klubbens tilfangetagelse.**
- 12. En fars beskrivelse af Churchill-Klubbens tilfangetagelse.**

De danske myndigheders reaktion og tyskerne indflydelse herpå

- 13. Hvorfor blev rektor Galster sendt på orlov?**
- 14. Undervisningsinspektørens undersøgelse af forholdene på Aalborg Katedralskole**
- 15. Tyskerne indflydelse på dommene.**

Aalborg Katedralskole efter Churchill-klubbens arrestation

- 16. Hjem fra fængslet 1.**
- 17. Hjem fra fængslet 2.**
- 18. Lektor Stegmans beskrivelse af Gestapos første razzia på Aalborg Katedralskole**
- 19. Gestapo-razziaer.**
- 20. Beskyttelse af eleverne under Gestapo-razziaer.**
- 21. Klassekammeraternes reaktion på Churchill-Klubbens arrestation.**
- 22. Churchill-Klubbens betydning for elevernes deltagelse i modstandsbevægelsen.**
- 23. Beskrivelse af hvordan det var at være elev på Aalborg Katedralskole under besættelsen.**

Holdningen på Aalborg Katedralskole under besættelsen

- 24. Modstanden mod tyskerne i dagligdagen.**
- 25. ”Stemningen på skolen var antitysk”. Karl V. Thomsen**
- 26. Propaganda på Aalborg Katedralskole?**

27. Nazisympatier.
28. Var holdningen på skolen tyskfjendtlig?
29. Rektor Galster beskrivelse af de tyske soldaters opførsel, da de var indkvarteret i gymnastiksalene på Aalborg Katedralskole.
30. Nationalt sindelag?
31. Problemerne med at tyde lærernes holdninger.

Rektor Galsters holdning til den tyske besættelsesmagt

32. Den Danske Gymnasieskole.
33. Rektor Galsters tale ved Aalborg Katedralskoles jubilæum.
34. Rektor Galsters dimissionstale i 1940 til de unge, der havde taget studentereksamen og realeksamen.

Foto fra Rektor Galsters tilbagekomst til skolen den 15. maj 1945

Da rektor Galster kom tilbage efter befrielsen, stillede en række af de elever, som havde været med i modstandsbevægelsen, op i skolegården for at byde ham velkommen.

Foto fra: Aalborg Katedralskole under "Besættelsen. Forfatter: Kjeld Galster

Forlag: Frede og L. C. Lauritzen. Aalborg 1945, side 1

http://www.galster.dk/slaegten/pdf_filer/aalborg_katedralskole_under_besaettelsen.pdf

1. Erindringer om den 9. april 1940

Rektor Galster har sammenskrevet flere af de erindringer fra besættelsestiden, som han indsamlede kort tid efter befrielsen i Aalborg Katedralskole under besættelsen, af Kjeld Galster, Aalborg 1945. Nedenfor har han samlet nogle af indtrykkene fra 9. april (side 2)

„Jeg kan huske Rektor den Morgen, kort før Skolen skulde begynde. Vi stod nogle Elever uden for Porten og vidste ikke rigtigt, hvordan vi skulde tage dette nye. Rektor kom gaaende sammenbidt og alvorlig. En af os rakte tavs Rektor et af Flyvebladene, et af de grønne, paa elendigt Interskandinavisk forfattede „Oprop". Jeg husker, at Rektor læste det højt og Gang paa Gang afbrød sig selv med Udbrud af den yderste Harme for sluttelig at kaste det fra sig med Udraabet: „De Sataner!" Jeg tror, jeg aldrig vil glemme Rektors Udtryk, da De læste det." (Student fra 1940). Det var ikke det ene af den Slags ubesindige og naturlige Udbrud. „Senere paa Dagen skulde vi have Tysk. Læreren kom hurtigt gaaende hen ad Gangen, lukkede haardt Klassedøren efter sig og sagde derpaa henvendt til os: „Og saa skal man tvinges til at undervise i det Møg-Sprog!" Det var, som Lærerne ikke lignede sig selv. En gik nervøst og oprevet frem og tilbage i Gaarden og dukkede sig af og til uvilkaarligt, naar en af de tyske Bombemaskiner drønende dykkede ned; til en Elev sagde han galgenhumoristisk: „Ja, nu er det altsaa Kaupitz, der regerer." En anden, der ellers var ladet med Energi, var ligbleg, og det var, som om han var slaaet ud. En tredie, vel nok Skolens mest vittige og slagfærdige Hoved, udbrød i en Time — med en Stemme, der slet ikke lignede ham, den ellers saa kaade, næsten drengede Mand: „Hvorfor bliver de dog ved med at flyve saadan! Vi ved jo godt, at de kan!" (Student fra 1940).

Kl. 9 samledes hele Skolen. Det var forskræmte Øjne, man saa overalt. Der blev talt om den ufattelige Ulykke, der havde ramt os, nu var vort Land besat. Andet vidste vi foreløbig ikke. Men bedst var det at arbejde. Saa Undervisningen skulde begynde. — „Der hvilede en trykket Stemning over Lærere og Elever, da Rektor mod Sædvane gik op paa Talerstolen. Jeg har glemt det meste af, hvad der blev sagt, men det hele gjorde et kolossalt Indtryk paa mig. Rektors bevægede Ord om Sammenhold, Værdighed og Værn om alt dansk, der var tilbage, blev undertiden overdøvet af Støjen fra de tyske Bombemaskiner. En skærende Kontrast! Kong Kristian har for mig aldrig lydt kraftigere." (Student fra 1942).

Begivenheder der gjorde indtryk på skolens lærere og elever

2. En elev fornærmer tyskerne.

Peter Pallesen har i sommeren 1945 skrevet dette brev til rektor Galster om, hvordan han kom til at fornærme besættelsesmagten i april 1941.

Brevet opbevares på Aalborg Katedralskole.

Hr. Rektor Galster

(....)

Jeg rejste med Toget til Skole og passerede saaledes daglig paa Vejen fra Banegaarden til Skolen Birks Hotel, hvor Tyskerne holdt til. Foran Bygningen vajede Hagekorsflaget, en Vagtpost

paraderede, og Soldaterne kom og gik. Alt sammen stod det for mig som Danmarks Besættelse i en Nøddeskal, og jeg harmedes hver Dag over Synet.

Episoden fandt Sted en Dag efter Skoletid. Jeg skulde købe Skraatobak til en Landmand derhjemme og gjorde dette paa Hjørnet over for Petersens Bachs Vaabenforretning. Paa Vejen herfra til Banegaarden kom jeg derfor ganske naturligt forbi Birks Hotel.

Jeg gik alene, og jeg husker ikke, hvad jeg tænkte paa. Da jeg imidlertid naar til Hjørnet og ser ”Besættelsen”, fylder den mig paany med Afsky, og jeg maa have Udløsning.

Jeg spytter med et Pøj! Vagtposten standser mig og fører mig for Kommandanten. Herfra bliver der sendt Bud efter det danske Politi og senere kommer Forhørene.

Hvilke Følelser, der drev mig, kan jeg efter saa lang Tid ikke bestemt analysere. Det hele var en langdom, stærk Opladning, der maatte have Udløsning, og dette skete ganske impulsivt – uden forudgaaende Planlægning og uden Tanke for Følgerne. Først da jeg stod for Kommandanten, var jeg rigtig klar over, at det var en alvorlig Historie; men til Trods herfor var jeg godt tilpas. En mærkelig Fornemmelse, som jeg husker ganske tydeligt.

Jeg ønsker, at der ikke bliver gjort for meget ud af det. Jeg gjorde jo kun det, som alle mine Kammerater havde Lyst til, men de beherskede sig bedre.

Venlig hilsen

Peter Pallesen

3. Tyskernes reaktion på fornærmelsen

Tyskerne tog Peter Pallesens fornærmelse meget alvorligt. Rektor Galster fortæller i sin bog om besættelsestiden om det videre forløb i sagen. Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945, side 16

Det varede tre Maaneder. inden Dommen faldt; efter Sigende herskede der Uenighed mellem en mildere Retning, der ønskede Sagen afgjort med en Undskyldning, og en strengere, der vilde have Synderen anklaget og fængslet. Til sidst sejrede den mildere (det kunde altsaa endnu ske!), og han blev beordret til — i Overværelse af Skolens Rektor, sin Klasselærer og sin Fader — at gøre en Undskyldning hos den stedlige Kommandant.

Men i Skrivelsen fra det tyske Riges Befuldmægtigede til Udenrigsministeriet (17.6.1941) tilføjes det: „Det tyske Riges Befuldmægtigede holder det iøvrigt for sin Pligt at henvise til, at den tyske Værnemagt ved en Gentagelse af slige eller lignende Tilfælde, som Lærerne skønnes at være Skyld i (die auf eine Pflichtversäumnis der Lehrerschaft schliessen lassen), vil fordre, at Skolen lukkes”

4. Skolekammeraters død.

Anders Trankjær skriver i dette uddrag af sine optegnelser om besættelsestiden om sine følelser ved begravelsen af skolekammerater, der var døde i forbindelse med kampen mod tyskerne. Frode Vesterby, der blev dræbt, da tyskerne rykkede ind i Danmark 9. april 1940, var to år tidligere gået ud af Aalborg Katedralskole. Morten Nielsen havde taget sin studentereksamen på Aalborg Katedralskole i 1941 og døde i forbindelse med det illegale arbejde, da han skulle

aflevere våben til en anden modstandsmænd, "Citronen". Morten Nielsen var digter og læses stadig af mange.

(....)

Saa kom Frode Vesterbys Jordfærd. Vi forstod, at om end Besættelsen var gaaet let, saa havde der dog været Krig.

En af vore Kammerater havde givet sit Liv i en haabløs og i den Situation saa meningsløse Kamp. Han fik en stor smuk Ligfærd. Rektor holdt en meget smuk Mindetale

Hele skolen var med, med den gamle Fane i Spidsen, og mens Frodes Lig sænkedes i Graven, drønedede højt oppe tyske Bombeformationer hen over Kirkegaarden – en dyster Understregning af den triste Stemning, der hvilede over hele Forsamlingen.

5 aar senere stod jeg omtrent paa samme sted. En anden af Skolens Drengene, en ung Mand, hvis Navn vilde blive nævnt overalt, hvor dansk Litteratur og Lyrik kom paa Tale, om han havde faaet Lov at leve, Digteren Morten Nielsen, blev sænket i en alt for tidlig Grav. Det var min gode Ven – nu var han væk. Ogsaa han gav sit Liv for andre. Det var vel ogsaa for Danmark, han kæmpede; men for ham drejede det sig om noget større, noget mere alment: Det var om Ret eller Uret, Kampen stod. Blev den svage trampet under Fødder af en brutal og ond Magt, da var Morten altid at finde paa den svages Side – og her faldt han. Han havde været med til at hjælpe forfulgte Landsmænd ud af Landet, og under en Vaabentransport kom han ulykkeligt af Dage ved et Vaadeskud. Ogsaa paa denne bitre Dag fløj tyske Maskiner hen over Graven – denne Gang var det Jagere!

Bombardementerne af Aalborg var et Kapitel for sig. Det var jo den By i Danmark, der i Begyndelsen mere end nogen anden fik Krigen at føle. Vi mødte paa Skolen søvnløse og trætte efter de natlige Ophold i Kældrene.

(....)

Hele den Maade, Besættelsen skete paa, gjorde, at vel de fleste ikke fuldt ud forstod hvad der skete. Det hele var jo et storslaaet Skuespil, en enestaaende Afveksling i det almindelige Hverdagsliv. Her var ingen Kamp, ingen rygende Ruiner og de tyske Soldater saa alle ud som almindelige fredelige Mennesker – og hvad sagde ikke Regering og Konge? Vi ved jo alle hvilken primitiv Dragning Soldater og Vaaben i alle afskygninger udøver paa det unge Sind.

(....)

Jeg begyndte først rigtig at komme til Erkendelse, da Frode Vesterby blev begravet. Senere kom Frankrigs Fald. Og det, tror jeg, er den Begivenhed, der mere end nogen anden aabnede de fleste Unges øjne.

(....)

5. Morten Nielsen

Rektor Galster skriver følgende i sin bog om skolen under besættelsen følgende om digteren Morten Nielsen

Kjeld Galster. Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945, side 38-39

Et stærkt Indtryk paa de ældste Elever og Skolens Lærere gjorde ogsaa den unge Digter Mortens Nielsens Død.

Han var mellem de Gymnasiaster, som Besættelsen straks fra Begyndelsen havde gjort et voldsomt Indtryk paa, og da han var blevet Student i 1941, sluttede han sig snart til Modstandsbevægelsen.

Tiden og egne Oplevelser havde lært ham, at Dødens haarde Kno ofte slaar Ungdom ned; at Evner, der spirer, ikke naar deres Udfoldelse.

Det kom — ved Tanken om en Skolekammerat, hvis Nerver var blevet ødelagt, om en anden, der havde forsøgt at flygte til Sverige, men var druknet, og om en tredje, der var faldet i Kampen, — til Udtryk i Digtet: Det er en Hilsen fra en af os —

Det er en Hilsen fra en af os.
En, der sang med i den gule Sal.
Nu er han smuldret, og han er gemt
under Narkosernes blide Kval.
Ind i sin milde Bevidstløshed
gaar han i Sol paa et Hospital.

Der kan hilses fra fler end ham.
— Pibende Kiler af Dage trak
op gennem en, der saa fuldt som vi
tav om sin Drøm om at gøres fri.
Saa var det Saltvand, han gylpende drak,
Sommerens Sol paa en vendt Kajak.

Fodboldbanen var grøn i Gaar.
Hvirvlende dribblede en sig fri.
Blæsten tog løende i hans Haar,
saa var det Livet, han styrtede for.
Han blev skudt ned paa en Fortovskant.
Sparkende Fødder som intet fandt ...

Opstillet foran en graa Fotograf
stod vi i Flok i en Skolegaard.
Under Kastanjernes grønne Skud
pegedes hemmeligt nogen ud.
Latteren skyllede stadig frem,
men noget begyndte sin Vandring i dem.

Hver og en vilde bringe sit.
Bære, blomstre og sætte Frø.
Livet befrier sig. Bevidstløshed

drypper i alt, hvad der skulde dø.
Koldt og blindt tår et Foraar Form.
Livet i Tø.

30. August 1944 faldt Morten Nielsen selv i Kampen.

Under Kastanjernes grønne Skud
pegedes hemmeligt nogen ud.

Churchill-Klubben

6. En forløber for Churchill-Klubben?

Børge Jensen, der blev student i 1941, har lavet denne beskrivelse af en tidlig modstandsgruppe med elever fra Aalborg Katedralskole. Dette uddrag er fra en beskrivelse, som blev stillet til rådighed for rektor Galster, da han skrev sin bog om skolen under besættelsen. Den originale tekst befinder sig på Aalborg Katedralskole.

(...)

Allerede ganske kort efter 9. April 1940 samledes en Dag Holst-Jørgensen, Niels Søgaard Jacobsen, Tue Tuesen, en Elev fra den daværende Realsklasse, jeg husker i Navnet, og jeg og blev enige om at starte en Modstandsgruppe. Den fik dog intet Navn, og om en mulig Forbindelse mellem den og den senere "Churchill-Klub" ved jeg som sagt intet.

Vores lille Gruppe blev senere udvidet, og blandt andre blev Jørgen Fog fra Nibe Medlem, og saavidt jeg husker ogsaa Michelsen fra samme Klasse.

Gruppen skaffede sig en hel Del Vaaben ved at tage dem fra Tyskerne paa Restauranter og andre Steder, og jeg har selv mange Gange deltaget i saadanne smaa Aktioner, altid sammen med Holst-Jørgensen og Søgaard.

Et af de Steder vi besøgte mest i dette Øjemed, var Restaurant "Kristine", og uden at prale tør jeg sige, at vi var godt forsynet med Vaaben. Vi tre havde f.Eks. tilsammen 12 Pistoler og 1 Maskingevær, saa vi kunde jo klare os.

En enkelt Gang blev vi opdaget, men klarede os ved at stikke af, og en anden Gang blev jeg taget af en Tysker i et Ammunitionstelt i Rold Skov. Dette blev dog ogsaa ordnet i Mindelighed, da han havde sovet paa sin Post, og saaledes selv var hjemfalden til Dødsstraf. Muligvis har han ogsaa blot anset os for Dreng og af den Grund lod os løbe uden vider Tiltale.

Imidlertid forlod vi Skolen Sommeren 1941 og blev alle indkaldt til Hæren. Vores Vaaben overgik til andre, der saa førte Gruppen videre.

7. Starten på Churchill-Klubben.

Et af medlemmerne af Churchill-Klubben (formodentlig Knud Pedersen) har skrevet dette anonymiserede tekststykke om Churchill-Klubben i rektor Galsters bog om Aalborg

Katedralskole under Besættelsen. Dette tekststykke er ligesom Knud Pedersens første bog om Churchill-Klubben skrevet kort tid efter befrielsen.

Kjeld Galster. Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945, side 16-17

Den 21. December 1941 var vi samlet en Del Elever fra 4. M. a. for at forberede de Løjer, vi vilde holde med vor Lærer næste Dag før Juleafslutningen. Da vi havde faaet det hele tilrettelagt, var Klokkeren blevet hen ad 5, og en Del af Eleverne gik. Tilbage var der fire, og lidt efter kom en ældre Bror til ham, vi var hos. Samtalen gled snart hen paa Tyskerne og Besættelsen, og det viste sig hurtigt, at vi alle fem var meget irriterede over, at Tyskerne befandt sig her i Landet. En henledte Opmærksomheden paa, at man i andre besatte Lande ikke fandt sig i Tyskernes Herredømme. Det bevirkede, at vi begyndte at diskutere, om der ikke kunde gøres noget imod Tyskerne. Vi var efterhaanden enige om, at Danmark vilde staa betydeligt bedre, naar Fredskonferencen engang skulde holdes, hvis det kunde siges, at Danskerne modarbejdede Tyskerne saa meget som muligt. Men det var jo tydeligt, at Regeringen ikke havde i Sinde at gaa imod Nazi-Soldaterne, og vi blev derfor efterhaanden klar over, at skulde der gøres noget (og det skulde der), saa maatte det være det private Initiativ og ikke Staten som saadan, der greb ind. Men de voksne syntes ikke at have noget Initiativ, og saa var der jo egentlig kun os Skoledrenge tilbage. Nu begyndte den ældste af Brødrene at fortælle om en Sabotageklub, som han og Broderen havde været med til at stifte, mens de boede i Odense. Den hed „Royal Air Force-Klubben" og havde til Hensigt at genere Tyskerne saa meget som muligt ved at nedtage Skilte opsat af Tyskerne og ved at klippe tyske Telefonledninger over. Han foreslog at danne en noget tilsvarende her, og vi gav Sammenslutningen Navnet „Churchill-Club", fordi vi syntes, at hele Kampen mod Nazi-Tyskland paa en Maade var personificeret i denne stoute Mand, der den Gang var Marineminister."

(....)

„I Slutningen af Vinteren og henad Foraaret fik vi taget fat med Nedrivning af tyske Skilte, og kunde det ikke lade sig gøre, nøjedes vi med at ødelægge dem. Vi fik ogsaa ødelagt en Del Inventar og Regnskaber hos Storetreprenør og Værnemager Fuchs i Nørresundby og medtog en skrivemaskine.

Nu nærmede den 9. April sig, og vi var klar over, at Aftenen før maatte vi foretage os noget større. Om Eftermiddagen d. 8. April uddelte vi hjemmelavede Løbesedler, der var duplikeret i et Antal af ca. 400 Stykker, udstyret med et antinazistisk Tegn: Hagekorset med Pile. Om Aftenen gik vi saa rundt med Malerpotte og malede Tegnet paa Husmure og navnlig paa Gadedøre.

Senere brændte vi Jernbanevogne med tysk Materiel af, og nu begyndte vor Interesse for Vaaben at vaagne. I Mellemtiden var der nemlig sket en mærkbar Forandring i Klubben.

Maalet: „at kæmpe mod Nazi-Tyranniet", var stadig det samme, men de Midler, vi vilde bruge, var nu helt andre. Vi vilde ikke mere nøjes med Ødelæggelse af Skilte og foretage andre lignende Smaatterier. Nu vilde vi have Vaaben, saa mange vi overhovedet kunde skaffe, og vi vilde have Klubbens Medlemstal udvidet det mest mulige; samtidig syslede vi med Oprettelse af Afdelinger i andre Byer. Det lykkedes i Brønderslev, og der var jo en i Odense; i Nibe kunde vi derimod ikke faa

det til at glide. Det ene Haandvaaben efter det andet gled ind i vort „Arsenal“, og Antallet af Medlemmer steg stadig; vi naaede op paa omkring 20”¹

8. Churchill-Klubbens aktiviteter og arrestation

Et andet (anonymiseret) medlem af Churchill-Klubben har i 1945 skrevet denne tekst til rektor Galsters bog, Kjeld Galster. Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945, Side 17-18

Jeg formoder, at jeg blev udvalgt til at være med, fordi jeg kendte en Smule til Kemi. Jeg skulde i hvert Fald sammen med M. udgøre den tekniske Afdeling, der efter de andre Medlemmers Opfattelse skulde levere en ubrudt Strøm af Sprængstoffer. Vi var tossede nok til at begynde at lave noget Nitroglycerin og Nitrocellulose. Vi kendte naturligvis ikke de tekniske Finesser, der skulde til, og det løb hurtigt ud i Sandet. I Stedet gav vi os til at kigge paa en Tømmerplads med Barak tilhørende en dengang ret ukendt Entreprenør ved Navn Friedrich Fuchs. Det første Besøg kostede ham kun et knust Nivelleringsapparat, nogle smadrede Billeder og overklippede Telefontraade samt nogle Regninger til eller fra et tysk Firma, der fik os til at spekulere paa at sætte os i Forbindelse med Secret Service. Den næste Hjem søgelse slap han endnu billigere fra, da de to, der skulde sætte Ild i Huset, efter at have tændt Baalet omhyggeligt lukkede alle Døre og Vinduer efter sig, saa Ilden kvaltes, mens vi andre stod udenfor og ventede paa, at Flammerne brølende skulde slaa ud gennem Taget, mens Gnister og Glasstumper skulde regne ned over os. Det blev imidlertid ikke til noget, og vi skyndte os af Sted for ikke at komme for sent hjem „fra Bridge“, læste en Smule over paa vor Latinlektie og gik i Seng. Den tekniske Afdeling forsvandt hurtigt som saadan, det var mere spændende, og lettere, at gaa rundt i Byen om Aftenen og mishandlede tyske Biler og lignende. Da en hjemmelavet Bombe, beregnet til at demolere en Bilmotor, svigtede, benyttede vi os kun af Hammer, Brækjern og Tænger samt af og til en Smule Petroleum.

(.....)

Vi var nu naaet op paa et aktivt Medlemstal af en 10—12 Stykker og lige saa mange til, der paa den ene eller anden Maade var knyttet til os. Vi var kun samlede alle sammen een Gang og arbejdede ellers i Smaagrupper paa en 3—4 Mand.

I den følgende Tid blev der omdelt Flyvesedler, stjaalet Bajonetter og Pistoler, malet Opraab paa Husmurene, brændt Jernbanevogne og en Traktor. Den sidste „Episode“, der indtraf kort før Afslutningen paa det hele, husker jeg meget tydeligt. Vi tre, der var med (M., O. og jeg) kørte af Sted mod Flyveplads Vest om Aftenen, jeg var meget bekymret over at have glemt at tage en Cykellygte med. Vi kørte et Stykke ud ad Vadumvejen, der dengang afgrænsede Flyvepladsen. Vi stod af Cyklerne og skulde til at skræve over Stakittet for at gaa hen til nogle Barakker med Radioantennen, da der naturligvis dukkede en Skildvagt op. Han stillede sig op paa den anden Side af Stakittet og gloede olmt paa os. Vi tændte nogle Cigaretter, vekslede nogle ligegyldige Bemærkninger og foretog et ærefuldt Tilbagetog. Vi var naturligvis godt gale i Hovedet, og da vi paa Tilbagevejen opdagede en stor Traktor ved Siden af Landevejen, besluttede vi at tage Affære med en Æske Tændstikker.

¹ For at blive medlem af Churchill-Klubben skulle man stjæle et våben fra tyskerne

Vi lagde en Dynge Kvas ind paa Førersædet og satte Ild i det. Det vilde imidlertid ikke brænde ordentligt; saa saa vi to Sodavandsflasker staa ved Siden af Førersædet. Af Nysgerrighed snusede vi til dem, det var Petroleum. Saa gik Resten let nok, og et Par Minutter senere kunde vi staa paa en Sidevej og se paa et ganske anseligt Baal. Vi havde to Tromlepistoler med, og da vi paa Vejen passerede en Barak, vilde vi prøve dem. Revolveren klikkede imidlertid, idet de fire første Patroner var for gamle, den næste gik af med et enormt Brag. Da jeg troede, Revolveren ikke duede, havde jeg holdt den op foran Ansigtet og var følgelig døv paa det ene Øre den næste Dag. M.s Revolver klikkede kun en Gang, og efter at have udrettet et paa dette Tidspunkt nævneværdigt „Dagsværk" kørte vi hjem „fra Bridge". Som Følge af vor Flid var Tampen dog begyndt at brænde; nogle havde været anholdt en enkelt Gang, og Politiet var begyndt at koncentrere sig om Skolerne."

9. Beskrivelse af en aktion.

Følgende er en beskrivelse af en af Churchill-Klubbens aktioner beskrevet af et af de mest fremtrædende medlemmer, Knud Pedersen. Dette uddrag indgår i Knud Pedersens første bog om Churchill-klubben, som blev skrevet på ganske få uger lige efter befrielsen. Senere har han udgivet flere bøger om Churchill-klubben, som alle er samlede i "Bogen om Churchill-Klubben" fra 2005 (dette uddrag stammer fra denne udgave, side 82-85)

(.....)

Afbrænding af tyske jernbanevogne.

Vagter blev posterede. To på stien, der gik langs et hegn, der løb langs skinnelegemet, og som man skulle passere for at kunne komme ind til banevognene.

(....)

Under den sidste jernbanevogn i den togstamme, hvori de skulle arbejde, posteredes en tredje vagt, der under det hele lå på maven mellem skinnerne og sigtede på en tysk vagtpost, der stod ca. 25 meter fra stedet.

De to andre deltagere i aktionen klippede plomben over til en vogn midt i stammen, for at de kunne være sikre på, at banepersonalet ikke kunne nå at udrangere de vogne, der nu forhåbentlig om et øjeblik blussede op i lys lue.

De store skydedøre skreg gudsjammerligt, og hver gang de havde skubbet dem et lille stykke, stoppede de. Omsider var skydedørene gledet så meget til side, at de kunne kante sig ind i vognen, hvor et frydefuldt syn åbenbarede sig for dem.

Planer til flyvemaskiner! Mængder af vinger til flyvemaskiner, sat op mod hinanden så tæt som sild i tønde!

(...)

"Nu skulle der fyres op!" Man åbnede døren til vognen ved siden af også og lagde ligeledes til rette der, og de to drenge stod med tændstikker i hånden, parat til samtidig at tænde i hver sin vogn. En af dem talte til tre: En-to-tre! En tændstik blev strøget og sat til brandpladen der et lille sekund efter i hvide stikflammer oplyste hele området i nærheden, og drengen ved den anden vogn, den lille fyr, der var kommet cyklende fra Binderup, glemte i befippelse helt at sætte ild til sin vogn. Da han

fandt sig stående midt i lyshavet, fløj han tværs igennem en kølevogn og op i et træ, hvorfra han lod sig falde ned på den anden side af hegnet, samtidig med at vagtposten, der havde ligget mellem skinnerne under banevognen, men nu også var på vej bort, lod sig dumpe ned fra et træ lidt længere nede ad stien. Den tredje kom også en brøkdelt af et sekund efter hovedkulds farende over hegnet, og da de således alle var på stien igen, forsvandt de med hurtige skridt.

Men drengen, der havde glemt at stryge tændstikken, gik hele tiden og knurrede og mukkede over sit bestandige uheld (...) sprang han for at indhente det forsømte med en æske tændstikker i hånden op på en af jernbanevognene. Medens de øvrige drenge standsede og gav sig til at skyde brændende tændstikker op i banevognens let fængelige camouflagemateriale, lagde den lille omhyggeligt et bål til rette og satte ild til det øverste camouflagelyng.

(....)

Brandvæsenet kom og drengene kunne ikke dy sig. De måtte med tilbage og se, hvor hurtigt man kunne få ilden kvalt. Politiet holdt folk langt væk fra stedet og sagde, at man skulle fjerne sig, fordi der kunne være ild i en ammunitionsvogn og så ville det gå galt osv. Drengene prøvede ikke på at overbevise betjenten om, at der ikke var ammunitionsvogne i nærheden, men stod blot og pegede med underfundige miner og en undertrykt latter på brandmændene, der gik og trådte på slangerne, for at slukningen ikke skulle gå for hurtigt, og de var enige om, at aktionen måtte siges at være lykkedes så godt, at de måtte gentage den ved lejlighed

10. Agitation for sabotagehandlinger

Helge Bechmann, der blev student 1945 fortæller i sine erindringer om skoletiden på Katedralskolen om hvordan Knud Pedersen begyndte at argumentere for, at man skulle lave sabotage mod den tyske besættelsesmagt. Aalborg Katedralskole 450 år, Jubilæumsskrift 1990, side 90-91

(....)

I 1941 kom der en ny elev i 4. mellem a. han hed Knud Pedersen og kom fra Odense. Han var større og mere udviklet end de fleste andre i klassen og fik øgenavnet ”long-fellow”. Han blev hurtigt en slags anfører mellem drengene.

Jeg husker tydeligt en episode i ”grusgraven” (nu: Skovdalen). Vi klædte om og ventede på, at gymnastiktimen, som bestod i fodbold og håndbold, skulle begynde. Men i stedet for den sædvanlige fredelige småsnakken, var der denne dag et stort spektakel.

I midten stod Knud Pedersen og forklarede, at man skulle føre kamp mod tyskerne. Nålestikskamp, men overalt. I hver by og hver gade, i hver landsby skulle tyskerne møde modstand i form af sabotage. Ellers var vi danskere i virkeligheden tyskernes medløbere. Medansvarlige i nazismens fremgang.

Alle råbte og skreg i munden på hinanden. I mine ører hænger endnu lyden af: ”Jamen, det vil jo føre til norske tilstande!”

Det var nøjagtig, hvad diskussionen drejede sig om. Skulle vi danske først og fremmest arbejde på at hytte vores skind, sikre os selv og vores materielle velfærd? Skulle vi det, *også* hvis det betød at vi samarbejdede med Hitler og nazismen og dermed i realiteten støttede tyskerne i deres krig?

Eller skulle vi bekende kulør og tage følgerne, selvom det betød terror, undertrykkelse og lavere levestandard? Sådan følges dilemmaet: Skulle vi kæmpe for frihed og demokrati eller prøve at redde os?

Knud Pedersen ville kampen. Og snart samlede han fra a-klassen en flok drenge om sig. De gik oftest rundt i skolegården i samlet flok – i stigende grad som en lukket flok, uden at vi andre vidste hvorfor.

Det kom derfor som en bombe for os alle på skolen, da det en morgen i 1942 til morgensang blev meddelt, at en lang række elever bl.a. fra 4. mellem var blevet fængslet for sabotage mod den tyske værnemagt. Det var den berømte ”Churchill-klub”.

11. Churchill-Klubbens tilfangetagelse.

Rektor Galster beskriver i det følgende om fængslingen af Churchill-Klubben og reaktionerne herpå bl.a. vha. citater fra et anonymt medlem af Churchill-Klubben og tekstuddrag fra to aviser. Teksten er skrevet kort tid efter befrielsen.

Kjeld Galster. Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945, Side 19-21 (uddrag)

Drengene var klar over, at de før eller senere vilde blive taget, men havde bestemt at blive ved, indtil det skete. I Midten af April havde de faaet en Advarsel, idet to af dem var blevet stukket af en Fisker og anholdt. De fik dog Lov til at gaa efter at have „fremtryllet nogle længere Historier om Dit og Dat”.

Men den 8. Maj, da to af dem gik hjem fra Skole, følte de sig skygget. De stod stille, de andre stod ogsaa stille, de gik hurtigere, de andre gik ogsaa hurtigere. Og saa blev de anholdt af det danske Kriminalpoliti. Man havde faaet deres Signalement, og to Betjente havde saa taget Opstilling udenfor Skolen for at udfinde de rigtige.

„En Dag, den 8. Maj 1942, blev M. og P. anholdt, da de gik hjem fra Skole. Sagen blev hurtigt trevlet op, og ved 4-Tiden var Klokken slaaet for mit Vedkommende. O. havde set en Politibetjent uden for P.s Hjem og skyndte sig hjem og ringede bl.a. til mig. Jeg slentrede hen til ham og blev modtaget af en ubekendt Herre. Jeg spurgte, om jeg kunde komme til at tale med O. Nej, det kunde jeg ikke, og Manden gav sig til at klappe mig paa Lommerne, idet han sigde: „Vi kan ikke have, at I render løse omkring med Skydevaaben.” Saa var det sket.”

De anholdte var tilsyneladende mærkværdig uberørte af, hvad der var sket. Da de blev ført forbi Budolphi Kirke, sagde en af dem galgenhumoristisk: „Brødre, se paa den; maaske er det sidste Gang!” Da Politimesteren spurgte dem: „Men tænkte I da ikke paa Kongens Ord?” svarede de: „Det var han nødt til at sige,” og da en Fader bebrejdende sagde til sin Søn: „Hvor kunde du gøre det?” svarede han haardt: „I andre gør jo ingen ting.”

Samme Dag (d. 8. Maj) blev jeg ringet op af Politimesteren, der bad mig komme ud til sig Kl. 7. „De har vel hørt, hvad der er sket?” „Nej”. Først Kl. 8 kom han, stærkt bevæget: Fem af Skolens Elever fra 4. M., en fra II G. og en fra 2. M. samt en fra Klostermarksskolen var blevet anholdt. „Der udspillede de mest oprivende Scener med Forældre, der ikke havde anet det mindste. Det er

den alvorligste Sag, der har været siden Besættelsen, og den sørgeligste Kriminal sag i hele min Tid," sagde Politimesteren.

Lørdag den 9. Maj var de i Grundlovsforhør og blev alle arresterede, undtagen den yngste, der kun var 14 Aar.

(....)

Søndag den 10. Maj ankom fra København med Bil Statsadvokat for særlige Sager Kjalke, Byretsdommer Arthur Andersen og den tilforordnede Forsvarer LRS. Lunø. Jeg blev tilsagt til et Møde om Eftermiddagen sammen med Forældrene.

Statsadvokaten meddelte:

Han troede, at Tyskerne vilde forlange Drengene udleveret. Man havde sat Sagen i Gang saa hurtigt for at skabe et fait accompli. Vi havde den Fordel, at det var det danske Politi, der havde opklaret Sagen, og nu tog de danske Domstole den altsaa. Endvidere at Tyskerne var klare over det stærke Indtryk, det vilde gøre, om de krævede Drengene udleveret; paa Grundlag af disse Ting kunde vi nære noget Haab, men sandsynligst var det, at Tyskerne vilde kræve Drengene udleveret.

I en privat Samtale udbad han sig Afskrift af de Udtalelser mod Demonstrationer mod Tyskerne, jeg tidligere var kommet med (og de var hverken faa eller vage).

Skolen blev afkrævet en Erklæring om de seks, hvor man kunde sige om de fem af dem, at de hørte til Skolens bedste Elever. De blev mentalundersøgt af Amtslægen, der blandt andet stillede en af dem følgende Spørgsmaal: „Hvilken Begivenhed i Fremtiden vil du regne for den lykkeligste?"

Hans Svar: „Nazismens Undergang." Spørgsmaal: „Hvilken udenlandsk Person vil du regne for betydeligst?" Hans Svar: „Churchill." Amtslægen dikterede til Protokollen: Den adspurgte svarede fornuftigt paa de to Spørgsmaal.

I Retten var de alt for aabne og ærlige, de tilstod straks og tilstod mere, end de var nødt til. En af Politiet søgte at bremse deres Ærlighed ved at give dem det Raad kun at svare paa, hvad der blev spurgt om. Ogsaa Dommeren viste sig saa forstaaende som muligt: Da han havde spurgt: „Men hvad skulde dog Vaabnene bruges til?" og P. havde svaret: „Til naar Englænderne gjorde Invasion," dikterede han; „P. sagde intet om, hvem der skulde bruge Vaabnene." Et andet Spørgsmaal gav han den Form: „Da du stod paa Jernbaneterrænet, fik du jo den Idé at sætte en Tændstik til?" - men Drengen svarede: „Nej, det var forberedt hjemmefra!"

11. Juli faldt Dommen; fra 1 til 3 Aars Fængsel.

De førtes alle til Nyborg, hvor de fik en god Behandling. De boede for sig selv og blev undervist af to cand.mag. (en Humanist og en Matematiker), saa de fleste af dem kunde senere fortsætte i Gymnasiet, som om de havde gaaet der hele Tiden.

Skønt den falder noget udenfor, vil maaske følgende Skildring af en af „Nyborg-Drengene" interessere.

”Da vi kom til Nyborg, var vi til en Begyndelse ikke i særlig godt Humør. Men da vi efterhaanden havde levet os ind i Fængselsatmosfæren, gik det bedre. Nu kom der en Tid, hvor Smaatingene, de daglige Smaabegunstigelser, var det eneste afgørende. Vi var nok anbragt paa noget, den ene af vore Forsvarere kaldte en „Kavallerfløj", men den daglige Trædemølle, Ensformigheden, for ikke at

tale om Manglen paa Frihed, var der som i ethvert andet Fængsel. Det eneste var, at det Arbejde, man „sysselsatte“ os med, var saa dødkedeligt, at man ligefrem blev tvunget til at have sine Tanker et helt andet Sted. Det kunde ofte hænde, at man havde sine Tanker uden for Fængslet, ja ligefrem levede i en helt anden Sfære. Det var derfor godt, at vi efterhaanden kom nogenlunde i Gang med vort Skolearbejde igen.

Efterhaanden gik Tiden ganske godt for os, og det meget omtalte Fænomen, Fængselspsykosen, lærte vi højst at kende i det smaa, idet vi af og til fik nogle Perioder af Irritabilitet. I Arbejdstiden snød vi os ofte til at læse og morede os med at drille flere af Fængselsbetjentene. Der var nemlig flere af disse, der absolut ikke saa med venlige Øjne paa os, og dem generede vi saa meget, vi kunde. De kunde nemlig ikke faa noget videre ud af at melde os, da Inspektøren for enhver Pris vilde undgaa Ballade paa vor Afdeling.

Vi havde et Par Gange Besøg af den daværende Justitsminister Thune Jacobsen. Da vi havde faaet Lov til at sidde ned, spurgte han, om vi vidste, hvem han var. Det var der kun en, der gjorde. Derefter gav han sig bl.a. til at forklare sin Politik for os. Det maatte naturligvis — Situationen taget i Betragtning: En Justitsminister og hans laveste „Underordnede“ Fangerne overfor hinanden — blive en temmelig ensidig Diskussion. Det virkede mærkeligt i hvert Fald paa mig. Rent personlig var han imidlertid uhyre venlig overfor os, hvilket gav sig endnu mere tilkende den næste Gang, han aflagde Besøg. Fra Fængselspersonalets Side lod man os ogsaa meget tydeligt forstaa, at det var en Naadesbevisning, vi overhovedet ikke fortjente.

(...)

Da Løsladelsen endelig kom, var den egentlig ikke af en særlig voldsom Virkning. Man modtog naturligvis Meddelelsen med stor Glæde. Nød at pakke sin Kuffert, at høre Porten smække bag sig, at ryge rigtig Tobak og spise ordentlig Mad. Det var alligevel ikke det, man forestillede sig ved Tanken om Friheden. Man forstod, hvorfor Fanger ofte føler sig uegnede til at begynde paa Livet igen. Denne Følelse varede dog kun et Par Dage, saa havde man faaet Fængslet paa Afstand, saaledes at det kun var en svag Skygge i Erindringen."

Churchill-Clubbens Handlinger vakte stærkt Røre over hele Landet, vakte Fryd og høstede Ros hos nogle. Frygt og Fordømmelse hos andre, alt efter hvers Indstilling. De sidste var der flest af. Drengestreger, Indianerromantik, Taabelighed, Letsindighed var Ord, man oftest betegnede deres Handlinger ved. I tysk orienterede Kredse fnøs man; i „Fædrelandet" stod 21. Maj følgende redaktionelle Artikel:

Af unægtelig grov Art er de Ting, der berettes fra en stor jydsk Købstad, hvor Katedralskolens Gymnasieelever — uden Tvivl animeret af deres Lærere — for nogen Tid siden startede en Churchill-Club. Klubbens Formaal turde tilstrækkeligt fremgaa af Navnet, men belyses dog bedre af den Kendsgerning, at man for at blive Medlem af den maa kunne dokumentere, at man har „tilegnet" sig et eller andet eller øvet anden decideret Sabotage.

— Hvor alvorlig en Situation de unge Mennesker — takket være deres Lærere — har rodet sig ind i ved Fremskaffelsen af „Indtegningsgebyret", turde fremgaa af den Kendsgerning, at der for Tiden er ikke færre end 18 af Gymnasiets Elever og 3 Lærere, der er forhindret i at give Møde paa Skolen.

- - -

Ved Redaktionen Slutning modtager vi fra vor Medarbejder i Aalborg — idet det er Katedralskolen der, der er Tale om — følgende:

Ca. 100 Elever har dannet en Forening, kaldet Churchill-Clubben. ... En ikke ubetydelig Aarsag er den tyskfiendtlige Propaganda, som udvises af Skolens Rektor, Galster, og Lærerne. F. Eks. har la Cour været engageret til at holde Foredrag for Eleverne og har ved disse Møder solgt sin Bog „Med Lov skal man Land bygge“. Repræsentanter for vort Parti har talt ved nogle Møder i Østhimmerland, og ved hvert af disse Møder har den Agitation, som foregik paa Skolen, været omtalt, bl.a. at Skolen udleverede Kort til Undervisningsbrug til Elever, men Tysklandskortet mangiede — alle de andre fandtes."

(Kommentar til Artiklen er vist overflødig).

I Aalborg-Bladene kunde man paa Grund af denne og en anden Episode læse følgende (25. Oktober):

„Jeg synes, der i Aalborg af Bladene bliver taget for vagt, for blidt paa de „Episoder“, der har deres Udspring fra dansk Side. Vore Tanker om den Stilling, Danmark er ført ind i, og vore Ønsker om dens Ophør er een Ting; her er vi formentlig saa at sige alle enige. En anden Ting er de taabelige

Handlinger mod de fremmede Tropper, hvis Ophavsmænd og Udøvere er Danske. Til dem skal det siges skarpt, at de ikke er Helte, men Taaber og Banditter, der gennem deres Handlemaade ansvarsløst og samvittighedsløst gør sig skyldige i Forbrydelser, der sætter vor By og vort Land i yderligere Fare, saa vist som deres Ageren ikke kan gøre noget godt, men kun ondt værre. De skulde have Pisk, indtil de lærte dette. De skal ikke høste dulgt Berømmelse, men klar Fordømmelse. Vort Land stander tilstrækkeligt i Vaade i Forvejen, uden at disse Operette-Heltes Optræden skal gøre det værre."

12. En fars beskrivelse af Churchill-Klubbens tilfangetagelse.

Præsten ved Aalborg Klosterkirke, Edvard Pedersen, der var far til to af de ledende medlemmer af Churchill-Klubben skrev lige efter befrielsen nedenstående om gruppens aktiviteter og tilfangetagelse i Fem Aar. Indtryk og Oplevelser. Red. Christian Refslund, Kbh. 1945, side 282-292 (uddrag)

Den 8.Maj 1942 blev der af det danske Sikkerhedspoliti i Aalborg til stor Bestyrtelse for alle anholdt 8 Drengene i Alderen fra 14 til 17 Aar. Og samtidig blev der i Brønderslev anholdt 3 unge Mænd, deriblandt en Ingeniør. Drengene var, paa én nær, Elever paa Aalborg Katedralskole.² De var sigtet for at have drevet Sabotage i stor Stil efter den Tids Forhold, for at have tilegnet sig Vaaben fra Værnemagten samt for at have drevet Propaganda mod Tyskerne ved Hjælp af Flyveskrifter med ildnende Opraab, der var omdelt i Massevis i Byen. Og det viste sig alt sammen at være rigtigt.

² Den yngste af drengene var elev på Klostermarksskolen i Aalborg

De havde dannet en veritabel Sabotagegruppe, der kaldte sig for Churchill-Clubben. Denne Gruppes Dannelse og Medlemmernes Anholdelse virkede skelsættende i Sabotagens Historie i vort Land. Diskussionen om Sabotagens Berettigelse tog fart.

Nogen gøs over "Aalborgdrengenes" Letsindighed, og de haabede inderligt, at der ikke maatte forekomme for meget af den Slags; thi det kunde jo kun ophidse Tyskerne og vanskeliggøre hele Landets Stilling. Nogle stemplede ligefrem Drengene som Forbrydere eller i hvert Fald "moralsk defekte", og de glædede sig over, at de var blevet taget ved Vingebenet i Tide.

Andre mente noget ganske andet, og de blev flere og flere, indtil praktisk talt hele det danske Folk stod som en fast Blok i en Modstandsbevægelse. De sagde, at Aalborgdrene var nogle raske Gutter. Disse Dreng skred til Aktion og gjorde det, som de selv havde en brændende Lyst til at gøre. De slog bare løs, uden at skæve til højre og venstre og havde den rette Opfattelse af Kongens Ord om "korrekt og værdig Opræden" overfor de fremmede.

Kaj Munk skrev et Brev til det Hjem, der var haardest ramt, idet det havde to Sønner blandt de anholdte: "Det er de folk, som i deres Ungdom gaar i Fængsel for det rette, der siden gør den Indsats, der for Alvor slaar til og viser Vej."

(....)

Drengene var opildnet til aktiv Indsats gennem de Oplysninger, de havde modtaget om Modstandsbevægelsen i Norge og den forfærdende Terror, Tyskerne øvede overfor Nordmændene. Da de i Retten fik foreholdt, at deres Fremfærd kunde hidføre norske Tilstande i Danmark, udtalte de alle som én: "Det er saadanne Tilstande, vi ønsker. Samarbejde med Fjenden er en Løgn. Vi vil have rene Linier. Vil I ældre ikke foretage jer noget, maa vi tage fat."

Det begyndte op mod Jul i 1941. En halv Snes Dreng fra 4. Mellem og 1. Gymnasieklasse var samlede i Præstefløjten paa Stiftshospitalet (Klosteret) for at planlægge Indkøb af Julegaver til de af Skolens Lærere, som de skulde have (på?) Afslutningsdagen. Da en Del af dem efter endt Debat var cykklet hjem, sad de resterende og diskuterede løst og fast ved en Pibe Tobak. Samtalen kom til at dreje som om de smaa Notitser i Bladene: "14 Nordmænd dømt til Døden. Dom fældet over 21 Nordmænd. Dødsdom fuldbyrdet over 7 Nordmænd" osv.osv. Medens de drøftede dette blev de mere og mere harmfulde over det Misforhold, der bestod mellem Broderlandets Ofre for Nationalfølelsen og Danskernes.

(....)

De var enige i det negative, men ogsaa i det positive. De vilde gøre, hvad de evnede for at hidføre norske Forhold. "Sofacyklen skulde punkteres".

Præstesønnerne, der lige var flyttet fra Odense til Aalborg, fortalte om en *Royal-Air-Force-Club*, de havde været med til at danne i Odense. Den blev Mønsteret, og man dannede straks en Klub til at søge fremkaldt norske Forhold og norsk Kamp mod Tyskerne i Danmark.

Klubben blev kaldt Churchill-Clubben, og der blev i de nærmeste Dage udarbejdet vedtægter.

Desværre brændte jeg i de Timer, da det hele ved Anholdelsen stod paa Højkant, disse Statutter, som jeg dog tidligere havde læst, sammen med andre sikkert lige saa morsomme "Aktstykker". Jeg sad paa et Hotel sammen med min Kone ved en Bryllupsmiddag, da Anholdelsen skete. Jeg blev ringet op under Middagen. Det var Pigen, som med Forfærdelse i Stemmen forklarede i stammende Vendinger, at tre Politibetjente havde været der. De var gaaet igennem hele Huset uden at spørge om Forlov, og de havde taget Jens med sig. I Løbet af et Øjeblik var min Kone og jeg hos

Sikkerhedspolitiet. Der var det hele i vildt Oprør. Nogle Drengene sad i en Kreds, foroverbøjet med sammenbidte Udtryk. Politimesteren sad med Taarer i Øjnene. En Vaabensamling stod henne i en Krog. Der blev afgivet Melding. Der Udstedtes Ordre. Man fornemmede et forrygende Tempo. ”Disse pæne unge Mennesker! Allesammen fra gode Hjem,” sukkede Politimester Bach.

Jeg kom hurtigt derfra; thi jeg var klar over, at nu stod den paa Husundersøgelse. Jeg for ind paa Jens's Værelse og rev Skrivebordskufferne op, de fire var ulaasede. I den første laa en Revolver. Da jeg altid har holdt af Skydevaaben, tog jeg den op og kærtegnede Aftrækkeren, medens Hanen bevægede sig langsomt tilbage. Jeg fik dog den Ide at se efter, om den var ladet. Der sad seks Skud i Tromlen. Jeg stak den i Lommen, rev de tre andre Skuffer op og ragede alt beskrevet Papir sammen og puttede det i Kakkellovnen og stad Ild paa det. I Hast fik jeg fat paa en Smed til at dirke den femte Skuffe op; men den indeholdt kun en Frimærkesamling.

Desværre gik saaledes Churchill-Klubbens Vedtægter op i Luer.

Dog kan det oplyses, at der var fire Afdelinger, hver med sin Leder.

Der skulde være en Propagandaafdeling, som skulde beskæftige sig med Udsendelse af ildnende Opraab. Som Tegn valgte de Hagekorset med Pile. Med blaa Maling blev Trappeopgaven efter Trappeopgang overmalet med dette Tegn. Paa Plankeværker og Forretninger, der handlede med Tyskere, og paa tyske Biler kom Penselen i Sving. Løbesedler blev trykte med Hagekorset med Pile ovenover og Teksten nedenunder. En Tekst lød saadan under Mærket: ”Varslet om Oprørsflammen! Som Lynet skal det brede sig i de okkuperede Lande og varsle Død over de fire Forbrydere: Hitler, Mimmeler, Göering og Göbbels”. Der havde været stor Diskussion om, hvorvidt Himmler skulde være med to m'er og Göering med öe.

Den anden Afdeling var en ”teknisk Afdeling”. Af den ventede Klubbens Medlemmer sig meget; thi den skulde skaffe Brand- og Sprængstoffer. De forsøgte Fremstilling af Brandpulvere og Nitroglycering uden synderligt Held. (...)

Den tredje Afdeling, den økonomiske, bestod af én Mand, der skulde skaffe Dækning for Udgifterne ved at opkræve det maanedlige Kontigent af 50 øre hos hver af Klubbens Medlemmer. Men alle disse Afdelingers Medlemmer samledes snart i en fjerde og sidste Afdeling: Sabotageafdelingen.

Denne begyndte i det smaa med at klippe Ledninger over og rive Tyskernes Skilte ned; men efterhaanden som Drengene havde vænnet sig til en mærkelig Kildren i Mellemgulvet og ikke længere saa en Opdager i hver Person, der nærmede sig deres Operationsfelter, helligede de sig to Ting: at sabotere og skaffe Vaaben, som naturligvis kun kunde fremskaffes ved Ran fra Tyskerne. Man vilde tilvejebringe Vaaben, saa man kunde bevæbne Klubbens nu efterhaanden 20 Medlemmer.³

(...)

Skolen var underordnet noget højere. Der gik flere af dem med Revolver i Baglommen, uden at Kammeraterne vidste det. De havde altsaa den for illegalt Arbejde uvurderlige Evne at kunne tie stille.

³ Såvel i Edvard Pedersens beskrivelse af Churchill-Klubben som i sønnens beskrivelser i bøgerne om Churchill-Klubben nævnes medlemstallet til at være 20, hvoraf nogle ifølge Knud Pedersen var passive, men der foreligger ingen steder en liste over medlemmerne af Churchill-Klubben og man kan kun finde navnene på de 8 drenge, der blev arresteret samt de 3 ældre medlemmer af Churchill-Klubbens Brønderslev afdeling, der også blev arresterede.

Hos Politiet arbejdedes der over for at fange Klubben. Tyskerne havde nemlig truet med at overtage Politiet i Aalborg, som sikkert vidste, hvor de skyldige var at finde, efter hvad de mente. Alligevel tilkaldtes et Par af Himmelstrups Korps til Assistance, den sidste Udvej!

(....)

Churchill-Clubben havde imidlertid foruden foruden Royal-Air-Force-Clubben i Odense en Filial i Brønderslev, hvor der arbejdedes efter samme Linier som i Aalborg. Brønderslevfolkene, som havde faaet fat i et Par Kasser Højeksplosiver, der var ranet fra en tysk Jernbanevogn, lod disse indlemme i Samlingen i Klosteret i Aalborg. I Aviserne var der skrevet om den store Fare ved at besidde disse, og ”de uansvarlige”, som havde tilegnet sig dem, opfordredes til straks, hvis de vilde undgaa at udsætte deres eget og andres Liv for Fare, at aflevere dem. Denne Opfordring efterkom Churchill-Clubben dog ikke. Højeksplosiverne var nemlig Perlerne i Samlingen. De kunde bruges til at sprænge tyske Militærtog i Luften med, mente de. De blev sendt fra Brønderslev til Aalborg – som almindelige Banepakker. Disse Højeksplosiver blev Aarsagen til, at Brønderslevfolkene kom til at dele Skæbne med Latinskole-Drengene i Aalborg. De blev naturligvis under Forhørene spurgt om, hvorfra de havde disse farlige Tingester. De fortalte den ene Løgnehistorie efter den anden om, hvor snedigt de havde baaret sig ad med at faa dem i Hænde. Men da de var saa mange til at snakke med om Sagen, stod Brønderslevfolkene ikke til at redde. Sandheden kom frem og de blev anholdt.

(....)

Endnu skal det dog nævnes, at Drengene var meget trykkede over at deres Krig mod Tyskerne havde ført med sig, at Rektor Galster var blevet tvunget til at tage Orlov.

Han bar dog sin Skæbne med løftet Pande, uagtet det blev forbudt ham at opholde sig i Aalborg

De danske myndigheders reaktion og tyskernes indflydelse herpå

13. Hvorfor blev rektor Galster sendt på orlov?

Nedenstående overvejelser om rektor Galsters ufrivillige orlov efter Churchill-Klubben blev arresteret er skrevet af lektor Houken.

Lektor Houken fungerede som rektor i knap to uger efter at Stegmann, der var udnævnt som midlertidig rektor, blev taget af Gestapo kort før befrielsen. Dette korte uddrag er en del af en beskrivelse som Houken lavede til rektor Galster, da denne udarbejdede sin bog om skolen under besættelsen. Rektor Galster har ikke disse overvejelser med i sin bog.

Teksten der er dateret 3.7.1945 befinder sig på Aalborg Katedralskole.

Saa kom Historien med Churchill-Klubben og Rektors Orlov efter tysk Krav. Der er for mig stadig uklare Momenter i denne Sag, som det ganske vist heller ikke tilkommer mig at grave i. Det gælder fx. Spørgsmålet om, hvorfor Rektor egentlig skulde træde tilbage, for at det udelukkende skulde være den tyske Pression, der foranledigede Ministeriet til at lade Rektor falde paa et Tidspunkt, hvor Forholdet til de danske Myndigheder endnu var relativt godt, ser ikke sandsynligt ud, og det tager sig for mig saadan ud, at Ministeren gennem Højberg Christensens Afhøringer maa have faaet fat i en eller anden Ende, som det kunde hage sig fast i. Personligt gætter jeg paa en el. anden Udtalelse af Hage el. Meulengracht under Afhøringerne, som kan have ”fældet” Rektor. Det var os jo bekendt, at disse to ikke stod i noget særlig venskabeligt Forhold til Rektor(...)

14. Undervisningsinspektørens undersøgelse af forholdene på Aalborg Katedralskole
Undervisningsinspektør Højberg Christensen, der foretog en række undersøgelser i forbindelse med sagen om Churchill-Klubben, skriver i de følgende uddrag fra sin bog om skolerne i Danmark under besættelsen om undersøgelserne i Aalborg og baggrunden for rektor Galsters ufrivillige orlov.

A.C. Højberg Christensen. Skolen. Særtryk af Danmark under verdenskrig og besættelse bind IV. Odense 1947, side 43-58 (uddrag)

Langt den alvorligste Sag, som Ministeriet har beskæftiget sig med, er den store *Sabotagesag fra Aalborg Katedralskole*, som førte til, at Rektoren, Dr. Galster, maatte fratræde sin Tjeneste, saalænge Besættelsen varede.

Den 8. Maj 1942 arresterede i alt 8 Skolelever, 7 fra Aalborg Katedralskole og 1 fra en Privat Realskole i Aalborg, i Alderen fra 14-17 Aar, for en Række strafbare Forhold: Indbrud, Hærværk og Brandstiftelse i et Firma, som handlede med Værnemagten, Hærværk mod tyske Lastautomobiler og mod Værnemagtens Skilte og Standere, Fremstilling og Omdeling af 400 antityske Smædeskrifter, Ildspaaættelse af Jernbanevogn med Camouflagemateriale, hvorved kun skete ringe Skade, Ildspaaættelse i en Jernbanevogn med Planer til Flyvemaskiner, hvorved Vognen med dens Indhold brændte helt op, samt Ildspaaættelse i en Jernbanevogn, hvorved Vognen og 14 Dæk og Slinger til Flyvemaskiner ødelagdes. Fremdeles Overmaling af Trappegange med Hagekors og Pile i forskellige Ejendomme i Aalborg. Endelig Tyveri fra tyske Barakker af Vaaben og Patroner, en Gasmaske og 44 Bæreremmer til Feltelefoner, et lignende Tyveri fra Lagerbygninger paa Godsbaneterrænet og fra Garderober i Hoteller og Konditorier, af Militærpistoler og Bajonetter. Fremdeles Indbrud i et Marinelager i Nørresundby og Forsøg paa Hærværk. Tillige tilstod to af Arrestanterne, 2 Brødre, medens de var Elever i Odense Katedralskole, at have forøvet forskelligt tilsvarende mindre Hærværk.

(.....)

For at skaffe Klarhed over Skolens Forhold til denne ogsaa for Katedralskolen alvorlige Sag sendte Ministeriet straks Undervisningsinspektøren ledsaget af en Sekretær til Aalborg..

(...)

Næste Dag havde Undervisningsinspektøren Lejlighed til at paahøre Forklaringerne i Retten af de 5 Drengene, der havde den største Strafskyld. De tilstod blankt, hvad de sigtedes for, og erklærede, at de ikke havde handlet efter Tilskyndelse eller under Paavirkning af nogen Voksen her i Landet, navnlig heller ikke af nogen Voksen paa Skolen, man at de havde stiftet en saakaldt "Churchill-Klub" med det formaal at irritere Tyskerne, som ingen anden herhjemme gjorde noget imod ("saa har de i hvert Fald ikke de Vaaben"), og at de herved havde været under paavirkning af den over engelsk Radio udsendte Opfordring til at danne saadanne Klubber, ligesom de, der skulde være oprettet i Frankrig, Holland og Belgien.

(....)

Fra tysk Side vilde man hævde, at naar Eleverne opførte sig forkert, og det var in confesso, at dette ikke kunde lægges Hjemmene til Last, saa maatte Skolen have Skylden.

(....)

Uden at komme ind paa Enkeltheder, som den Undersøgelse, der nu skulde foretages, maatte kunne skaffe Klarhed over, hævdede Undervisningsinspektøren, at han maatte være principielt uenig i en Betragtning, der under de givne Forhold tillagde Skolens Rektor og Lærernes Opdragervirksomhed en saa afgørende Betydning. Stærkere end den Opdragermagt, Lærerne repræsenterede, ogsaa stærkere end Forældrenes Opdragermagt, var Begivehedernes Magt.

(....)

De to næste Dage forhandlede med Rektor om det af Tyskerne forelagte Materiale og afhørtes alle Skolens Lærere samt Skolens Pedel

(....)

Efter endt Undersøgelse samledes Undervisningsinspektøren med Rektor og Lærerpersonalet og skildrede for dem Situationens Alvor og paalagde dem indtrængende af al Evne at bestræbe sig for at følge den af Ministeren angivne Linie. Han misbilligede alvorligt de unge Menneskers Handlemaade og erklærede sig personlig enig i Regeringens Politik.

(....)

Efter de foreliggende Vidnesbyrd var der saaledes intet Grundlag for at antage, at der, saaledes som det blev paastaet fra tysk Side, paa Skolen under Rektors Ledelse blev drevet en Hetz mod Tyskland. Paa den anden Side kunde der ikke herske Tvivl om Rektors personlige politiske Standpunkt. Dette var ikke alene stærkt nationalt, men ogsaa udpræget engelskvenligt. Dette kunde rent umiddelbart mærkes paa ham og i øvrigt forelaa der ogsaa fra enkelte Sider direkte Vidnesbyrd herom.

(.....)

Den egentlige Aarsag til Drengenes Handlemaade maatte, som tidligere antydet, sikkert søges i de ekstraordinære Forhold og i de unge Menneskers idealistiske og absolutte Indstilling med ringe Forstaaelse for de Voksnes vanskelige Vilkaar. De antog, at ikke alene Rektors, men ogsaa Kongens Formaninger alene skyldtes, at man havde været nødt til at sige saadan. I ikke ringe Grad diskulperende for Aalborg Katedralskole var det endvidere, at det viste sig, at de to mest skyldige af Drengene allerede havde deltaget i ganske vist mindre alvorlige Sabotagehandlinge i Odense, inden de blev overflyttet til Aalborg Katedralskole.

(....)

Undervisningsinspektøren sluttede sin Beretning til Ministeriet om Aalborg-Sagen saaledes: ”Jeg mener, at der efter den Alvor, med hvilken Sagen er taget op baade fra Justitsministeriets og Undervisningsministeriets Side, herunder mine Henstillinger til Rektor og Lærerne, er Grund til at tro, at Skolen vil gøre sit yderste for at undgaa at skabe en Irritation, der kunde gøre det nærliggende for Tyskerne at lægge Skolen eventuelle fremtidige Episoder til Last.”

Den 19. Maj, umiddelbart inden Undervisningsinspektøren afgav sin Beretning til

Undervisningsministeriet, foretog den tyske Gesandt en Démarche overfor

Undervisningsministeriet og krævede efter udtrykkelig Ordre fra Berlin Rektors øjeblikkelige Fratræden. En Forflyttelse vilde ikke være tilstrækkelig. Henvendelsen var holdt i en overordentlig alvorlig og skarp Tone. Gesandten udtalte sin Forbavselse over, at Undervisningsministeren ikke paa eget Initiativ havde suspenderet Rektor. Hvis Undervisningsministeren ikke var sin Opgave voksen, kunde han ikke forblive i sit Embede. Gesandten bemærkede videre, at det var en kendt

Sag, at Rektor havde efterkommet de forskellige Instruktioner fra Undervisningsministeriet paa en saadan Maade, at Eleverne fik det Indtryk, at de i Virkeligheden ikke burde tage noget Hensyn til forskellige Formaninger og Advarsler.

(....)

Ved skrivelse af 20. Maj meddelte Ministeriet derefter Rektor, at man – selvom der efter det oplyste ikke kunde tillægges Skolen noget som helst direkte eller indirekte Ansvar for de af dens Elever begaaede strafbare Handlinger – maatte finde det rettest, at han, som Forholdende laa, indtil videre fratraadte Skolens ledelse.

15. Tyskernes indflydelse på dommene.

Det havde fra starten været meget vigtigt for de danske myndigheder, at man kunne holde sagen om Churchill-klubben på danske hænder, således at det både var det danske politi, undervisningsministeriet og Statsadvokaten for særlige Anliggende lavede undersøgelserne i sagen og en dansk domstol skulle dømme drengene. Følgende tekst, der er uddrag af en rapport fra en departementschef i Justitsministeriet, Eivind Larsen, om forhandlinger mellem de tyske og danske myndigheder angående straffene til drengene fra Churchill-klubben Knud Pedersen. Bogen om Churchill-Klubben, 2005, side 468(uddrag)

Den 10. Juni 1942 fandt der paa Foranledning af Hr. Stalman en Forhandling Sted vedrørende Aalborg-Sagen. I denne deltog foruden Stalman og Chantre fra dansk Side jeg sammen med Statsadvokat Kjalke.

Stalman begyndte med at fremhæve, at man fra tysk Side betragtede Aalborgsagen som meget alvorlig, hvad han ogsaa forstod man gjorde fra dansk Side, men At Generalen meget hurtig havde truffet Bestemmelse om, at Sagen kunne behandles ved danske Domstole, hvilket i første Række maatte betragtes som en Anerkendelse af det hurtige og fortræffelige Arbejde, der var ydet fra det danske Politis Side. Endvidere understregede Stalman, at man forsaavidt ikke ønskede at nedkalde alt for store Ulykker over de unge Mennesker, men at man paa den anden Side insisterede paa en meget alvorlig Afgørelse i Sagen, fordi man alene derved vilde kunne forhindre, at der andre Steder i Landet, fortrinsvis med Udgangspunkt i Statsskoler, opstod lignende Forteelser. Endvidere mente man, at i det nærværende Tilfælde Skolerne og tillige Hjemmene havde et meget betydeligt indirekte Ansvar, for at de unge Mennesker havde indladt sig paa disse Forhold.

(....)

Vi gennemgik derefter de enkelte af de unge deltagere, ogsaa med henblik paa, i hvilket Omfang de havde deltaget i den paagældende Virksomhed. Man var indforstaaet med, at den 14-aarige Børge Ollendorff ikke kunde belægges med Straf, men Stalman udtalte Forventningen om, at der ad anden Vej skete Indgreb, som i hvert Tilfælde medførte Drengens Anbringelse paa et Opdragelseshjem, helst udenfor Jylland og med den størst mulige Sikkerhed for, at han ikke kunde stikke af.

Jeg rejste derefter Spørgsmaalet om lignende Foranstaltninger, eller dog i hvert Tilfælde betingede Domme med Betingelse i store Træk paa samme Maade som overfor den 14-aarige, forsaavidt angik de henholdsvis 15-aarige og 16-aarige Milo og Thomsen. Hertil syntes man i Begyndelsen

utilbøjelig, men da jeg med Udgangspunkt i Stalmanns tidligere almindelige Bemærkninger om Hjemmenes Ansvar nævnede, at Thomsen var Søn af Kommunaldirektør Thomsen i Aalborg, som var kendt for en særlig nøje Forbindelse med de tyske Myndigheder, saa vel i Udøvelsen af Embedshandlinger som mere privat, lod man til at være mere gunstig indstillet overfor Forslaget forsaavidt angik Thomsen. Da jeg derefter afviste en særlig Afgørelse for hans Vedkommende, saafremt en lignende Afgørelse ikke kunde finde Anvendelse med Hensyn til den kun 15-aarige Milo, tog man ogsaa Sagen for hans Vedkommende under fornyet Overvejelse, hvorefter det endte med, at man ikke fra tysk Side ikke absolut modsatte sig en saadan Afgørelse for saa vidt angaar disse 2 Dreng.

Med Hensyn til de resterende 16-17 aarige unge Mennesker tilkendegaves Forventninger om Straffe, der lød imellem 2 til 4 Aar, idet man specielt pegede paa Knud Pedersen, der maa betragtes som en af de mest aktive i Sagen.⁴

Aalborg Katedralskole efter Churchill-klubbens arrestation

16. Hjem fra fængslet 1.

I juli 1945 skrev Mogens Fjellerup, der havde været med i Churchill-Klubben, nedenstående til rektor Galster, der samlede materiale til sin bog om Aalborg Katedralskole under besættelsen.

Beskrivelse fra Mogens Fjellerup dateret den 31. juli, som opbevares på Aalborg Katedralskole.

(....)

Hjemkomst.

Da jeg kom hjem, gik jeg op for at tale med Lektor Hage, som jeg ikke kendte noget til, udover at jeg havde set ham uddele en Lussing. Han gik straks over til Sagens Kerne og sagde, at jeg skulde love ikke at foretage mig noget, der kunde skade Skolen. Jeg gjorde det, det var maaske forkert; men jeg tror ikke, at vi begge forestillede os det samme ved dette.

Saa gik Tiden, og den gik egentlig lige saa langsomt som i Fængslet. Det hele var slet ikke, som man havde forestillet sig det, men Arbejdet var jo det vigtigste, og det gik udmærket.

Forfra igen.

Saa er der i Grunden ikke mere at fortælle før jeg igen fik et Vaaben imellem Hænderne i Begyndelsen af 45. Det var egentlig ikke nogen ubehagelig Fornemmelse. Det hele var dog

⁴ Dommene blev som følger: Knud Pedersen: 3 års fængsel, Jens Bue Pedersen: 3 års fængsel, Hans Uffe Darket: 2 ½ års fængsel, Eigil Astrup Frederiksen: 2 års fængsel, Mogens Fjellerup: 2 års fængsel, Mogens Mikael Thomsen: 1 ½ års fængsel, Helge Milo: 1 ½ års fængsel. Børge Ollendorff blev under børneværnets opsyn anbragt på Fyn. Churchill-klubben havde desuden en "Brønderslev-afdeling" bestående nogle unge mænd, der ikke havde tilknytning til Aalborg Katedralskole. De var noget ældre end Aalborgdrene og fik ogsaa væsentlig hårdere straffe: Knud Andersen Hornbo: 5 års fængsel, Kaj Houlberg: 5 års fængsel, Alf Houlberg: 4 ½ års fængsel

anderledes. Der var ikke mere noget tilfældigt eventyrlystent Præg over Grupperne. Tiden havde hærdet alt, og jeg, der var sprunget fra Begyndelsen til Slutningen, kunde tydeligt mærke det. (.....)

17. Hjem fra fængslet 2.

Knud Pedersen fortæller i dette korte uddrag fra Bogen om Churchill-Klubben, om livet efter fængselstiden. Knud Pedersen. Bogen om Churchill-Klubben, 2005, side 298-299

Hos de andre lærere havde man også indtryk af, at de regnede med, at jeg var i arbejde igen. De sad på spring, når der var risiko for tysk razzia og ville anvise mig steder, hvor jeg kunne gå hen og skule mig. Ingen af dem syntes klar over, at jeg tværtimod var spærret ude fra modstandsarbejdet, at jeg virkelig bare var skoledreng, endog mere passiv end nogen af de andre.

En dag kom rektor ind, dvs. det var ikke skolens rektor, men den konstituerede rektor. Han kaldte mig ned på sit kontor sammen med et par andre af Churchill-klubbens medlemmer, som også gik på gymnasiet på den tid. Han havde en meget betydningsfuld mine på, og jeg syntes det så ejendommeligt ud, det sceneri jeg så foran mig. På hans skrivebord stod der en stor lerkrukke. Han fortalte os, at denne lerkrukke var fra Danmarks oldtid, og det var skænket til Churchill-klubben af den landmand, der havde fundet den i Vendsyssel. Han kiggede op fra det medfølgende brev over brilleglassene, men han med en betydningsfuld mine inkvisitorisk sagde: Jeg går ud fra, at I skænker den til skolen. Det gjorde vi naturligvis.

Efter skoletid mødtes jeg meget tit med gamle medlemmer af Churchill-klubben. Vi var nu på fredeligere fod med hinanden, efter at vi den lange tid i statsfængslet havde været tvunget til at omgås hinanden hver dag med de småkævlrier det medførte. Altid drejede jeg samtalen ind på, hvad man kunne gøre for at komme ind i organiseret modstandsarbejde, og altid fortalte de mig hovedrystende, at der var intet at gøre. Jeg tog en beslutning og sagde til mine kammerater, at jeg ville starte igen for mig selv. De sprang op og erklærede, at jeg overhovedet intet kendskab havde til vilkårene i dag. Det ville være det rene galskab at starte nu, hvor en organiseret modstandsbevægelse arbejdede meget effektivt og under streng disciplin. Vi var blot amatører i forhold til de professionelle soldater, der levede under jorden i Danmarks modstandsbevægelse.⁵

18. Lektor Stegmans beskrivelse af Gestapos første razzia på Aalborg Katedralskole

Lektor Stegman, der var fungerende rektor fra efteråret 1944 til han blev taget af Gestapo pga. sin deltagelse i modstandsbevægelsen, har lavet nogle meget detaljerede optegnelser og notater om besættelsestiden i et stilehæfte. Han skriver om alle de hændelser på skolen, der havde relation til besættelsen. I dette uddrag beskriver han det første besøg, som Gestapo foretog på Aalborg Katedralskole. Dele af optegnelserne er i få udpluk medtaget i rektor Galsters bog om skolen under besættelsen.

⁵ Knud Pedersen kom senere med i den organiserede modstandsbevægelse

Engang først i December 44 kom der to Mænd ind paa Rektorkontoret. De legitimerede sig som Tysk Sikkerhedspoliti. Den tysktalende husker jeg ikke nøje. Den dansktalende var en i sjælden Grad modbydelig Type. Straks vi saa ham, vurderede vi ham til at være Gøgler fra Dyrehavsbakken el.lign. af lavere Kvalitet. Temmelig høj – kraftig, gusten Farve med udstaaende Øjne, grove Træk. Forbrydertype.

Han førte Ordet, forlangte at faa udleveret en Dreng ved Navn Vagn Jensen. Jeg sagde at, at vi ikke mente at vi havde en Elev af det Navn paa Skolen(...) Jeg sagde, at vi vilde gaa over paa Lærerværelset og indhente Oplysning. Det var Frikvarter. De to Gestapoer fulgte med ind paa Lærerværelset, hvor jeg fik bekræftet, at vi ikke havde nogen Elev af det Navn.⁶ Vi gik saa ud i Forværelset, hvor efterhaanden alle Lærerne samledes, og det var tydeligt at mærke at navnlig Tyskeren følte sig ilde Tilpas overfor denne kompakte Skare af vrede Lærere. Tyskeren vilde ikke tro paa en Forsikring om, at den omtalte Dreng ikke var Elev paa skolen, og erklærede overfor os, at hvis det viste sig at Drengen alligevel var Elev, vilde de "lade hele Bulen rydde og smide os alle paa Porten". Under disse "Forhandlinger" går Hjortsø ud gennem Døren fra Lærerværelset paa Gangen, men "Danskeren" opdagede det og tvang ham med Revolveren til at komme tilbage. Hjortsø vilde ud og advare, da han ikke var sikker paa, at der var en Elev af det Navn paa Skolen; han erklærede overfor Gestapo Manden, at han vilde spørge efter Drengen. Situationen var ikke ufarlig for Hjortsø, men heldigvis forlangte man ikke hans Navn. Under yderligere Trusler forlod Tyskerne saa Skolen.⁷

19. Gestapo-razziaer.

Uddrag fra upublicerede erindringer fra Jens Nielsen, læge i Solrød, overgivet til skolen i 2009. Jens Nielsen var elev på skolen fra 1944

Vi lærte hurtigt, at Gestapo pludselig kunne komme farende i et par grå biler og lave razzia, når vi mindst ventede det. Der blev derfor sat et par vagtposter på den ellers fredelige villavej. Så snart de så en grå tysk militærbil, strøg de ind og ringede 3-4 gange på "frikvartersknappen". Så var der ekstraordinært frikvarter, hvor man, hvis man havde en "dårlig" samvittighed, kunne smutte på pissoiret, igennem et vindue og komme ud på en helt anden vej igennem rektors have. Jeg synes at kunne huske, at man ofte havde et underligt tryk i mellemgulvet, der ligesom signalerede til hjernen "Der er noget galt".

Der var forskellige ting. Når frikvartersklokken lød. Når luftalarmen lød. Når min far kom for sent hjem med toget. Når Gestapo tumlede op ad skoletrappen. Når et familiemedlem kom og spurgte, om han måtte bo i mit værelse i et stykke tid."

20. Beskyttelse af eleverne under Gestapo-razziaer.

⁶ Det viste sig at den eftersøgte dreng var elev på en anden skole.

⁷ Historien om Hjortsø der løb rundt på skolen for at advare en mulig elev, der var i fare for at blive taget af Gestapo fortælles i mange af de beskrivelser, der er lavet om besættelsestiden på Aalborg Katedralskole. Mange af de, der har beskrevet hændelsen, der ofte fremstår mere dramatisk end her beskrevet, kan næppe alle have oplevet episoden.

Efter Gestapos første razzia på skolen besluttede skolens ledelse at tage visse forholdsregler for at beskytte de elever, som kunne være eftersøgt af Gestapo. Denne beskrivelse er lavet af lektor Sven Sørensen i sommeren 1945 og er en del af det materiale, som rektor Galster brugte til sin bog om Aalborg Katedralskole under besættelsen. Originalen er opbevaret på Aalborg Katedralskole.

(.....)

I løbet af efteråret 1944 voksede jo usikkerhedsfølelse stadig, og man ”ventede” derfor i stigende grad Gestapo-besøg på skolen. Man drøftede i den anledning, hvad der kunde gøres for evt. at redde eftersøgte elever. Meget ventede man ikke af de foranstaltninger, der blev truffet, men man fandt det dog rigtigst ikke at lade noget ugjort, der måske i en grim situation kunde hjælpe en smule. I dette lys må følgende ses.

I september, tror jeg – eller muligvis i oktober? – blev skolens kartotek sendt bort til en kollega i Hasseris, i øvrigt vidste kun et par kolleger, hvem det var. Fortegnelserne over elevernes anbringelse i klassen fjernedes. Derimod lod man de alfabetiske elevfortegnelser hænge, hvilket i øvrigt forårsagede, at en del af dem senere blev tilintetgjort af eleverne, et hærværk, der selvsagt ikke blev påtalt.

Forbindelsesdørene mellem klasseværelserne blev låst op. Kun én gang blev det konstateret, at den frie adgang til loftet var misbrugt af nogle elever i et frikvarter.

1.nov indførtes, i lighed med hvad man havde gjort andetsteds, et nyt system for kontrol med fraværende. Fraværtsbøgerne blev inddraget og fjernet fra skolen, og i stedet afleverede ordensduksen hver dag efter skoletid et stykke papir med de sædvanlige oplysninger til inspektør. Den kst rektor foretog så indførelsen i protokollen hjemme. Som officiel grund til det nye system blev givet, at det vilde lette arbejdet for den nye kst rektor. En del af eleverne forstod dog straks, hvad der lå bag.

21. Klassekammeraternes reaktion på Churchill-Klubbens arrestation.

Skrevet af Knud Aage Frøbert til rektor Galster i forbindelse med udarbejdelsen af en bog om Aalborg Katedralskole under besættelsen.

Delvist upubliceret brev. Originalen findes på Aalborg Katedralskole.

(...)

En dag i maj 1942 blev Aalborg Katedralskoles elever kaldt sammen i skolens festsal. Rektor Galster besteg talerstolen – der var altsaa en meddelelse til os. Med alvorlig stemme fortalte Rektor os om det danske kriminalpolitisk arrestation af syv af vore kammerater, der var blevet afsløret som sabotører paa os 4. mellemskoledrenge, der havde gaaet i klasse med disse syv, virkede denne Meddelelse fuldkommen chokerende. Disse seks Fyre, der saa sent som i forgaars havde gaaet blandt os i skolen, lært deres lektier som vi, leget med os i skolegaarden, de havde altsaa i deres fritid lavet sabotage mod tyskerne, stjaalet deres vaaben, stukket ild paa deres jernbanevogne, sprængt deres ammunitionsdepoter, og nu sad de bag laas og slaa, i en lille celle paa en træbriks. Og al den fjorten-aariges livlige fantasi udviklede i hast et grusomt billede af, hvilken skæbne der skulde blive vore syv kammerater til del.

Rektor opfordrede os til at gaa til vore klasser og genoptage vort arbejde. Men det kneb for os at samle tankerne om skolearbejdet. Vi sad og saa over paa de tomme bænke, hvor vore arresterede kammerater plejede at sidde. Ogsaa paa de fleste af Lærerne havde afsløringen virket chokerende. En af dem, der senere blev meget aktiv i Frihedskampen, sad en hel time med hovedet begravet i hænderne og sagde ikke et ord til os.

En lærerinde tvang os til at følge med i lektiebøgerne i stedet for at tænke paa vore kammerater, som hun kaldte ”dumme knægte”. Hun blev senere forlovet med en tysker. – Samme dags aften hørte vi i radioen om afsløringen af en stor sabotagegruppe i Aalborg. Navnene paa alle medlemmerne blev læst op, og det viste sig, at der var flere end blot vore skolekammerater. Den senere saa berømte Churchillgruppe var blevet afsløret.

Og hvordan stillede sig nu dengang til den sag: drenge der lavede sabotage mod tyskerne? Det var som sagt i foråret 1942, hvor tyskerne endnu stod paa deres magts tinde, og hvor vi endnu ikke kendte noget til deres gestapo-uhyrigheder. Der var sorg og sympati for drengene, hvis skæbne endnu var ukendt, men alligevel hørte man adskillige steder i og uden for skolen deres gerninger omtalt som ungdommelige streger, som burde fordømmes, og ofte hørte man ogsaa tale om ”ansvarsløse forældre, der ikke vidste, hvad deres sønner foretog sig om aftenen.”

Med en følelse af lettelse erfarede man, at deres sag kom for en dansk domstol, og at dommene blev frihedsberøvelse fra 1 ½ til 2 ½ aar, at afsone i ungdomsafdelingen ved Nyborg statsfængsel. – Længe inden de havde afsonet deres straf, herskede der paa skolen blandt kammerater og lærere kun én følelse for dem: beundring. Efterhaanden som de kom tilbage fra fængselet, geoptog de deres skolearbejde, som de havde kunnet fortsætte lidt interimistisk derned, men skønt deres undervisning havde været meget mangelfuld, klarede de sig alligevel brillant blandt de kammerater, der havde kunne fotsætte skolegangen normalt. Indespærringen havde virket udviklende og modnende paa dem. De var blevet mandfolk tidligere end deres jævnaldrende. I en alder af 17-18 aar var de blevet voksne, fuldt udviklede personligheder. De havde et skarpt blik for nazismens bundfordærvelige program og saa maaske klarere end nogen anden, hvilke grusomheder det vilde fore til, naar det begyndte at gaa tilbage for det tyske tyrannivælde. Men midt i denne kampens tid havde de ogsaa øjnene aabne for andet i tilværelsen end had og fordømmelse. Deres arbejde i skolen satte de højere end før, de havde sat sig bestemte maal, som de vilde naa. Deres interesse for litteratur og anden kunst var vokset. (...)

22. Churchill-Klubbens betydning for elevernes deltagelse i modstandsbevægelsen.

Sigurd Olaf Nielsen har lavet en beskrivelse af, hvordan han oplevede livet på Aalborg Katedralskole under den tyske besættelse til brug for rektor Galster bog om skolen under besættelsen. I nedenstående uddrag fortæller han om hvordan tilfangetagelsen af Churchill-klubben og rektors tvungne orlov motiverede flere af eleverne til at deltage i illegalt arbejde. Optegnelserne der er dateret 26. August, 1945, opbevares på Aalborg Katedralskole (...)

Den næste store Begivenhed var Churchill-klubbens Arrestation. Om Klubbens Virke, de nærmere Omstændigheder ved dens Arrestation og om dens Forhold til Skolen kan dens Medlemmer

naturligvis bedst selv fortælle. Jeg vil indskrænke mig til 2 Bemærkninger. For det første: Tilstedeværelsen af en saadan Klub kom for de fleste som en Bombe. For det andet: Den Dristighed og Fremsynethed, der her var lagt for Dagen, var saa stor, at den kom til at koste Ofre ikke alene for Churchill-klubben selv, men ogsaa for den Rektor.

En Morgen, da Skolen kom op i Festsalen, fik den at vide, at dens Rektor havde faaet bevilget Orlov paa ubestemt Tid. Meddelelsen kom vel ikke helt overraskende (daværende Undervisningsinspektør Højbjerg Christensen havde saaledes været i Aalborg), men det raa og uretfærdige i denne Handling harmede os. Sandheden sivede hurtigt ud, at den dæmpede ikke Gemytterne.

Hidtil havde Aalborg Katedralskole haft Ord for at være paa Tyskernes sorte Liste; ved at tvinge Rektor væk (paa Grundlag af de latterligste Beskyldninger) haabede de vel med ægte tysk Tankegang at kunne kue et dansk Kulturcentrum. Fremtiden viste, hvor lidt de forstod af det hele. Rektors ord den Morgen, han over Hals og Hoved maatte rejse, ”ikke pro tysk og ikke pro engelsk men pro dansk” blev fulgt trods en svigtende ledelse og trods Tvang og Raziaer.

Man savnede Rektor, som i den følgende Tid slet og ret hed Rektor, men samtidig fandt man et andet Afløb for Tyskerhadet. Det ”illegale” Arbejde begyndte. Først Blade og i de sidste Aar Gruppetannelse.

(....)

Forsømmelserne blev hyppigere, Klassebøgerne blev inddraget, Elevkartoteket forsvandt og selvskevne Sygesedler blev taget for gode Varer. Det vil blive vanskeligt at overvurdere Lektor Stegmanns Indsats her.⁸

Men i en saadan Situation med Udsigt for mange inden længe til en Kamp mod en overlegen tysk Styrke paa alle Omraader ofte kun med et Par Afteners Instruction i Ryggen maatte Undervisningen træde i Baggrunden – naturligvis.

Lærerne (af hvilke selv en fyldig Repræsentation var aktive) forstod dette og viste en udstrakt Overbærenhed, hvis der f.Eks. blev sagt, at man ikke kunde noget den Dag eller ikke havde naaet at læse.

(....)

Derimod var der nogle, for hvem Skolegangen sandelig ikke var let; alle de, der var ude om natten paa Sprængninger eller med Vaabentransporter, ofte flere Nætter i Træk. At de tog sig en ”friday”, var rimeligt, for kom de i Skole (jeg husker Lippert en Morgen med Mudder paa Skoene) kunde de ikke meget andet end sidde og sløve.

(....)

Besættelsens sidste Halvaar blev ogsaa for Skolen den haardeste Tid. Mange Kammerater maatte gaa under Jorden i kortere eller længere Tid, 2 i over et halvt Aar. 2 anddre flygtede til Sverig og meldte sig der til Brigaden. 5 kammerater deraf en Pige blev taget af Gestapo og 2 af dem anbragt i Frøslev. Og Skolens modige og kloge og i det hele taget fortræffelige Leder i denne vanskeligste Tid i Skolens Historie blev en Morgen tidlig taget i sit Hjem og faa Dage før 5. Maj ført til Frøslev.

(....)

⁸ Lektor Stegman blev fungerende rektor i efteråret 1944, da lektor Hage trak sig fra posten som midlertidig rektor. En post han var blevet udpeget til, da rektor Galster blev sendt på ufrivillig orlov og tvunget til at forlade Aalborg efter afsløringen af Churchill-Klubben.

23. Beskrivelse af hvordan det var at være elev på Aalborg Katedralskole under besættelsen.

Tekst skrevet i sommeren 1945 af eleven, Bodil Olsen, i forbindelse med rektor Galsters udarbejdelse af en bog om Aalborg Katedralskole under besættelsen. Bodil Olsen var selv aktiv i modstandsbevægelsen og hendes håndskrevne tekst befinder sig på Aalborg Katedralskole (uddrag).

(....)

„Før Besættelsen var Skolen det Sted, hvor vi skulde tilbringe seks Timer af Dagen i Selskab med seks forskellige Lærere, som vi absolut ingen Føling havde med, vi vidste ingenting om dem, og i hvert Fald tilsyneladende interesserede de sig heller ikke for os, udover at de bestræbte sig for at stoppe saa meget Stof som muligt ind i vore lidet modtagelige Hjerner. Selve Skolen, ja, selvfølgelig holdt vi af den inderst inde, men alligevel, nogen større Betydning havde den ikke for os.

Alt dette forandredes med Besættelsen 1940. Det første Aars Tid var den Maade, vi mest mærkede det paa, gennem Morgensangen, den fik pludselig en helt anden Mening. Før i Tiden havde det egentlig virket direkte irriterende, naar vi skulde synge i Festsalen; Mandag Morgen ønskede vi, det var en lang Salme, saa der kunde gaa noget af Timen, og Lørdag Eftermiddag, at det var en kort, saa vi kunde komme hjem og ud at lege. Men nu — ja, med eet Slag var alt det, der stod i Fædrelandssangene, og som vi før havde betegnet som noget forældet, romantisk Snak, blevet til Sandhed for os; vi begyndte at synge rigtigt med og at lægge vor egen Betydning i det, vi sang, og — vi begyndte at føle, at Skolen var en Enhed; det gik mig som saa mange af mine Kammerater, naar jeg stod heroppe og sang saadan noget som ”Vi vil værge vort Land” o.lign., følte jeg, at dette vi i første Instans betød Rektor, Lærerkollegium, Elever, kort sagt Skolen.”

Saa kom Maj 1942, da Rektor fik Orlov, og 6 af vore Kammerater maatte gaa i Fængsel; da blev der sat en ny Milepæl i Skolens Historie. Havde der været et begyndende Sammenhold før, saa tog det kolossalt til nu. Lærerne havde før alle vist den saakaldte ”korrekte” Opførsel og ikke taalt et ord angaaende Tyskerne, men nu blev det noget andet, en efter en, det tog en Aar inden den sidste lagde Masken, viste de deres rette Sindelag, og ih hvor det lettede, nu blev Historietimerne først levende for os, og som naturligt var, søgte vi nu i Dansktimerne netop den Litteratur, der havde direkte Bud til os. Nu kunde vi faa Lov til at diskutere frit i Timerne uden Faren for at blive for aktuelle, vi kunde udveksle Nyheder, og uden at faa et Svar som, ”Jeg taaler ikke en saadan udtalelse”, udtrykke vor Glæde over Fremgang hos de allierede osv.

Dette gælder dog især for de sidste to Aar, i denne Tid blev flere og flere af os optaget af Arbejde udenfor Skolen, og de fleste Lærere viste en meget stor Forstaaelse overfor os. Det hændte f.Eks., naar en Elev havde været under Jorden og atter kom i Skole, at Læreren uden at spørge, hvilken sygdom eleven havde haft, spurgte, om han nu ogsaa var helt rask og, om det ikke var bedre at blive et par Dage endnu osv., saa kunde enhver lægge i det, hvad han vilde. Skolen var pludselig blevet som et Hjem for os, ja mange betragtede det som et Fristed, fordi de der følte sig mere sikre end noget andet Sted.

Til at gøre denne Følelse fremherskende kan ogsaa den Omstændighed, at Eleverne indbyrdes var bombesikre paa hinanden; havde en Elev f.Eks. maattet forlade Skolen i Utide, saa hans Taske laa derhenne endnu, ja saa delte Kammeraterne ganske roligt Bøgerne imellem sig, lagde Tasken ind under Katederforhøjningen og afventede Begivenhedernes Gang.

(...)

...det var en af de Dage da Gestapo jo aflagde Besøg. Skolens Elever var som sædvanlig myldret ned i Gaarden, og et Par af Eleverne gik og diskuterede det skete med en Lærer, han havde øjensynlig mærket, at der var noget i Vejen med dem, for pludselig begyndte han ganske umotiveret at tale om Rektors Have, saa vidste de Besked om, ad hvilken Vej de skulde komme bort, hvis det blev dem for hedt.

Det var en Oplevelse at gaa I Aalborg Katedralskole i de sidste Aar, det var med Stolthed, at man sagde, man var Elev der, og jeg tror, at den Aand, der har hersket paa Skolen i Disse Aar, har været til sige saa stor Opmuntring for alle de, der af en eller anden Grund ikke aktivt kunde tage Del i Kampen, som for de mange, der trods alt gik og frygtede for at blive arresterede. Jeg har tit hørt en Udtalelse som denne: "Bare de nu ikke laver noget med Skolen, hvis vi er flere, der bliver taget".

(...)

Holdningen på Aalborg Katedralskole under besættelsen

24. Modstanden mod tyskerne i dagligdagen.

Hans Brink-Jensen har lavet en længere beskrivelse af sine oplevelser under besættelsestiden til rektor Galster, hvor han som i det følgende uddrag fokuserer på den passive modstand med tyskerne. Endvidere har han nogle klare vurderinger af de undersøgelser, der blev foretaget efter Churchill-Klubbens tilfangetagelse vedr. antitysk propaganda på Aalborg Katedralskole – her i forbindelse med et foredrag, som blev arrangeret med den tyskkritiske forfatter, la Cour, af elever fra skolen. Mødet var blevet afholdt i Ansgar Kirke for ikke at sætte skolen i et dårligt lys. De håndskrevne optegnelser befinder sig på Aalborg Katedralskole og rektor Galster har kun brugt ganske lidt af indholdet i sin bog om skolen under besættelsen.

Tiden førte med sig, at sport og gymnastik blev dyrket med energi, man havde en ubestemt følelse af, at en god fysik kunde komme en til gode. Det var et fag der på flere måder kom i direkte berøring med tyskerne navnlig om sommeren på håndboldbanen.

Engang spillede vi håndbold i grusgraven samtidig med tyskerne. De havde stillet deres geværer op i pyramider langs vor bane, og vilde ikke flytte dem igen. "Uheldigvis" ramte en af vore bolde den forreste pyramide, denne væltede den næste, og hele rækken væltede som et korthus. Oh! Hvor de rasede, og hvor havde vi svært ved at være alvorlige og beklage uheldet.

Også på skøjtebanen om vinteren var det galt. Vi kom hele tiden til at vælte tyskerne, og det blev de vrede over. Efterhånden gik det over til håndgribeligheder, der udviklede sig til slagsmål. Endelig blev tyskerne vist ud af banen. De stod i en kreds udenom og skummede af raseri. Nej! Hvor var de gale, og hvor var det sjovt.

(....)

Populært blev mødet med la Cour. Det blev ligesom det foregående arrangeret af den kristelige gymnasiebevægelse, denne gang i Ansgar-kirkens krypt og i al stilhed. Indbydelsen var mundtlig, de indbudte havde tavshedspligt og kun de pålidelige fik indbydelsen. Der mødte mange, og forventningerne var store. Selve foredraget var nærmest kedeligt, men det var isprængt drøje sandheder og morsomheder, der fremkaldte latterkaskader. Det var herligt at høre, her var intet med at være forsigtig og passe på, og ”det kan blive farligt” og alt det. En djærv personligheds danske tale, det rankede os at høre det, det var vor vej, man var så træt af at høre om forsigtighed, forsigtighed, forsigtighed.

Efterspillet kan andre sige mere om end jeg. Blot dette: Det forhør otte gymnasiaster og nogle lærere var til hos statsadvokaten for særlige anliggender, Kjalke, var en ganske særlig oplevelse for os. For det første udtog vi selv de otte mand og fik rig lejlighed til at drøfte, hvad vi måtte sige, og hvad der var tabu. For yderligere at give det et alvorligt og dramatisk udseende kom statsadvokaten flyvende for at forhøre. Vi var lidt urolige for, hvad det for en nazi-fyr, der nu skulde til; han var dog meget flink, og vi havde alle indtryk af, at de ikke kunde røre la Cour på det, vi havde sagt. Først senere på dagen, da vi fik sundet os lidt og talt sammen, opdagede vi, at det hele var en stor komedie, der her blev spillet for tyskerne, og statsadvokaten spillede den knusende elegang og fint. Spørgsmålene var så naive, at vi ikke risikerede at gå i vandet, til gengæld borede han nok ret længe; men så snart han opdagede, at vi vaklede, borede han ikke, som naturligt havde været, videre, men gik behændigt, og uden at det virkede påfaldende, over til noget andet og fik således intet ud af os. En dejlig mand, for os et nyt eksempel på hvor lidt tyskerne evnede med deres maskinpistoler, de ramte aldrig, for det var ånd og intelligens, de skød efter.

Churchillklubben og Rektors orlov har jeg for lidt kendskab til at sige noget om. Begge dele virkede med stor alvor blandt os; men dog frydede vi os hele tiden over, at vi oplevede mere på vor skole end andre på deres. Vi fandt, at det var hårdt nok at Churchillklubbens folk blev bebrejdet så voldsomt. Resultaterne var for store til, at det kunde kaldes drengestreger, og vi var lede og kede af al denne forsigtighedssnak.

(.....)

25. ”Stemningen på skolen var antitysk”. Karl V. Thomsen

En beskrivelse af holdningen på Aalborg Katedralskole skrevet af Karl V. Thomsen, der blev student i 1943. Denne tekst er sendt til rektor Galster i forbindelse med hans udarbejdelse af bogen om Aalborg Katedralskole under besættelsen, men Galster har valgt ikke at medtage første og sidste afsnit i sin bog.⁹ Beskrivelsen opbevares på Aalborg Katedralskole (uddrag)

I Min Aargang (Studerne 1943) var der overhovedet ingen Nazister. Et Par Sønner af Stor-Værnemagere havde maaske visse uheldige Tendenser, den ene viste mig saaledes et SS-Mærke,

⁹ Rektor Galster har generelt anonymiseret sine kilder og de personer, der beskrives i bogen Aalborg Katedralskole underbesættelsen fra 1945; han omtaler endvidere næsten ikke de personer på skolen, som selv eller evt. deres forældre havde nazistiske sympatier eller samarbejdede med tyskerne. Lektor Meulengracht der omtales i mange af de beskrivelser, som Galster modtog til sin bog, har han stort set forbigået i tavshed, selv om også denne lærers undervisning gav anledning til undersøgelser efter Churchill-Klubbens tilfangetagelse – men som eksempel på nazistisk indoktrinering. Efter krigen blev der indledt en tjenestemandssag mod Meulengracht, der efterfølgende blev afskediget.

som han bar bag paa Reverset, men naar det kommer til Stykket var de sikkert lige saa gode danske som alle vi andre. En Matematiker, der, vistnok af Oppositionstrang, sværmede lidt for Tyskerne, var blevet ”omvendt”, da jeg mødte ham et Aars Tid efter Studentereksamen.

Det er ligeledes mit Indtryk at alle Lærerne, bortset fra Hage og Meulengracht var antinazistiske indstillede. Meulengracht har udtalt til mig, da vi diskuterede en Artikel, jeg havde skrevet om Georg Brandes, at han fuldtud billigede Hitlers Jødepolitik, dog ikke mod de intellektuelle Jøder: Georg Brandes Bøger, hører til de bedste jeg har hjemme paa Hylden, sagde han. Engang spurgte han mig, ”der var saa intelligent og fornuftig” (!) om ikke jeg kunde se, at Nazismen var det helt rigtige, og han blev tydeligvis meget skuffet, da jeg sagde, ”at det kunde jeg sgu ikke”.

(....)

Aktivt Modstandsarbejde i min Tid, ved jeg ikke om der var, men vi delte da illegale Blade ud og havde sammen med en Lærer, som ikke længere er tilknyttet Skolen en kommunistisk Studiekreds”.

(....)

I Foraaret 1942 var vi i Færd med at arrangere en storstilet Skovtur pr. Cykel til Hammer Bakker. Alt var klappet og klart, Billetterne solgt, og saa kom den tragiske Afsløring af Churchill-Klubben, og saa maatte Turen selvfølgelig opgives. Jeg glemmer aldrig den Morgen, da Rektor gav os Meddelelsen om Begivenheden. Vi blev kaldt op i Festsalen, men det forundrede os ikke, da en af Skolens kvindelige Elever var død, hvorfor vi regnede med, at det var dette Budskab vi skulde op at høre. Salen laa mørk og dystre hen; paa Grund af skriftlig Eksamen var den fyldt med Stole og Borde, som var stablet op ved Siderne, saa Midten var fri. Der stod vi saa og hørte de to skæbnesvangre Meddelelser.

Meddelelsen om Rektors Suspension fik min Klasse paa Vraa Højskole. Adjunkt Stenbjerre var blevet ringet op fra Aalborg og gav Meddelelsen videre til os. Vi følte det, som stod vi over for noget fremmed og uforstaaeligt. Alle var klar over Alvoren i den Udvikling, der nu begyndte. Hvor harmedes vi over de sjofle og usande Angreb, som Nazipressen rettede mod Skolen.

Der var ingen Tvivl om, at Stemningen paa Skolen var antitysk, og at det gav sig Udslag paa mange Maader. Navnlig maa jeg her nævne vor Skolekomedie fra 1942 ”Vor egen Jeppe paa Bjerget”, der indeholdt Satire over Tyskerne, og – sikkert – som den første halvofficielle Revy herhjemme benyttede Melodien til ”It’s a long way to Tipperary”.

26. Propaganda på Aalborg Katedralskole?

Nedenfor følger en tekst skrevet af Knud Engsig og Jørgen Jerl Jensen, der begge blev aktive i modstandsbevægelsen. Teksten er et uddrag af de to elevers bidrag til rektor Galsters bog om Aalborg Katedralskole under besættelsen og er skrevet i sommeren 1945. Galster har valgt ikke at de første afsnit af dette tekstuddrag med i sin bog.

I spidsen stod imidlertid en mand, der var uhyre klartseende og som meget vel forstod dybden af det der var sket og som fra første færd forstod den opgave han ifølge sin stilling havde – nemlig at aabne ungdommens øjne for den uret, der var overgaaet vort land og at vække den til det nationale sammenhold, der siden skulde blive betingelsen for vor kamp imod undertrykkerne. – Vi husker

Paa Lærerværelset var stemningen saa afgjort tyskfjendtlig, og denne indstilling gav sig ikke blot udslag i indre betragtninger men ogsaa i en stærk agitation overfor eleverne. Efterhaanden som tiden gik og vi blev mere modne, mere udviklede, kunde det ikke undgaas, at denne ”propaganda” satte sit præg paa vor tankegang – vi var ved at blive mænd og ved at føle vort ansvar overfor fædrelandet. Denne udvikling var ikke særegen for os, men en naturlig reaktion for hele folket mod det voldsregime, der var indledt over hele landet, og som naaede sit højdepunkt d. 29 August 1943.

Naar denne dag staar saa levende i vor erindring skyldes det navnlig, at saa mange af byens kendte borgere blev arresteret af Tyskerne som gidsler. Dette overgreb betegnede indledningen til den rædselsperiode, som for alvor gav stødet til dannelsen af den danske, fast organiserede modstandsbevægelse. Vi husker, at vi begge den dag var opfyldt af et voldsomt had, et raseri, mod voldsherrene — maaske var noget af grunden ogsaa den, at vi personligt kendte flere af de fængslede gidsler, hvilket bevirkede, at vi ligesom led mere med dem. Det, der var sket — følte vi — var faktisk en forhaanelse af vore gamle Love, alle vore nedarvede retsidealer blev paa engang traadt under Fod — det maatte udløse Had og Raseri

27. Nazisympatier.

Helge Bechmann, der blev student 1945 fortæller i sine erindringer om skoletiden på Katedralskolen i lighed med mange af kilderne fra 1945 om en lærer med nazisympatier. Aalborg Katedralskole 450 år, Jubilæumsskrift 1990, side 97-98

(...)

Alle vidste, at én af lærerne, Meulengracht, havde nazisympatier. Men mig bekendt var hans eneste forbrydelse den at have skrevet i 'Fædrelandet'. Han gav anledning til en episode i vores klasse. Meulengracht levede på grund af sin holdning et isoleret liv på skolen og var derfor også dårligt informeret om, hvad der foregik. I 1943 blev nogle af Churchill-klubbens medlemmer løsladt og genoptaget på Aalborg Katedralskole. Helge Milo og Eigil Astrup Frederiksen kom til at gå i vores klasse. Helge Milo kom først. Samme dag skulle vi have engelsk med Meulengracht. Meulengracht kastede sit distræte, men alligevel observerende blik ud over klassen og sagde langsomt, med distancerende værdighed i stemmen: "Jeg synes, jeg ser et nyt ansigt blandt os! - Hvem er De? Milo svarede: "Jeg hedder Helge Milo". "Og hvor kommer De så fra?" "Jeg kommer fra Nyborg---- (pause)--- Statsfængsel!" Virkningen var formidabel. Meulengracht røg en hel meter i vejret, slog ud med armene og råbte: "Nyborg Statsfængsel!" Han så ud som om han skuede ned i afgrunden. Lidt efter sank han sammen ved sit kateder og gav sig til at tale sagte med sig selv i lang tid. Vi kunne lige nå at opfatte ord som "vildført ungdom" og lignende. Ellers sad vi alle ganske stille. Lærernes autoritet var stor og Meulengracht hørte til den gamle skole.

28. Var holdningen på skolen tyskfjendtlig?

Følgende er skrevet af Bjarne Nielsen, der blandt andet fortæller om holdningen til de kvindelige skolekammerater, som viste "uværdig Optræden". Det står ikke helt klart, hvilke sedler og hvilket direktiv, som Bjarne Nielsen henviser til, men det kan meget vel være de samme sedler, der står

omtalt i tekst 30, som tilsyneladende satte navn på elever, der havde vist en for tyskvenlig adfærd. Det direktiv, der henvises til kan være undervisningsministeriets besked fra februar 1942 efter klager fra forældre med tilknytning til Frikorps Danmark eller nazisterne, om at deres børn blev generet af skolekammeraterne på forskelligemåder. Herefter skulle enhver fjendtlig stemning, som udmøntede sig i aktiv handling påtales og straffes.

Den nedenstående tekst er skrevet til rektor Galster i forbindelse med udarbejdelsen af hans bog om skolen under besættelsen, men Galster har ikke taget nedenstående uddrag af Bjarne Nielsens tekst med i sin bog.

(....)

Der havde efterhaanden som Besættelsen skred frem, rejst sig en Stemning mod de Piger paa Skolen der fra Kammeraternes Synspunkt havde vist uværdig Optræden. De velkendte Sedler blev en Kendsgerning. Man var blandt Eleverne gennemgaaende enige om, at de havde deres Berettigelse, men de Trykfejl, der fandtes, kunde godt have været undgaaet, saa Sedlerne havde været værdige til at fremkomme paa en højere Skole. Alligevel blev Direktiverne fulgt, selv om der var Diskussion om de enkelte Tilfælde. Ledelsen meddelte de paagældende, at de selvfølgelig vilde faa al mulig Beskyttelse fra Skolens Side.

Dagen efter blev Skolen 3.g kaldt sammen i Festsalen, og Lektor Hage¹⁰ meddelte, at enhver maatte handle, som han syntes var rigtigt. Denne Bemærkning faldt i god Jord. Lektor Hage fortsatte med at sige, at han vilde bede dem, der havde sat det hele i Scene, hvis de fandtes på Skolen, eller de der vidste, hvem der havde lavet det, om at indfinde sig paa Rektorkontoret. Jepsen havde lovet, at der ikke vilde ske de skyldige noget, hvis de gav en officiel Undskyldning til hans Datter. I modsat Fald ville der ske Politianmeldelse.

(....)

29. Rektor Galster beskrivelse af de tyske soldaters opførsel, da de var indkvarteret i gymnastiksalene på Aalborg Katedralskole.

Kjeld Galster. Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945, side 12-14

Onsdag den 22. April 1942 fik vi Indkvartering i Gymnastiksalene af 300 tyske Soldater, der kom fra Østfronten og skulde til Norge. Som de to tidligere Gange, vi havde haft Tyskere der, havde jeg Opslag om, at Ophold i Skolegaarden var forbudt (Skolens Grund Nord for Gymnastikhuset var anvist dem). Trods det tog de op ad Formiddagen Plads paa Bænkene i Skolegaarden og fulgte de store Pigers Boldspil med Interesse (Pigerne havde jo ikke meget paa). En af Lærerne henvendte sig til dem om at fjerne sig, men blev behandlet med den største Nonchalance, de lo og gik truende ind paa ham, og da han gik, morede de sig. Lidt efter rykkede en anden Lærer frem. „Der kunde ikke gives dem nogen Ordre undtagen af deres Officerer.“

(....)

Disse Scener, som Børnene havde overværet, havde vakt deres højeste Mishag, og da en Skildvagt, der havde været posteret udenfor Skoleporten, tog Opstilling inde i Gaarden, var der vist et Par af

¹⁰ Lektor Hage fungerede som rektor, da rektor Galster blev sendt på ufrivillig orlov i april 1942 pga sagen om Churchill-Klubben. Lektor Hage trak sig fra posten i efteråret 1944 og afløstes af lektor Stegman.

de smaa, der havde moret sig. Da det ringede op efter det store Frikvarter, gik jeg selv ned i Gaarden. Jeg gav de tyske Soldater bestemt Besked om at fjerne sig. Derefter gik jeg. Men da der vedblev at være fire tilbage, gik jeg derned igen. Da jeg nærmede mig, fjernede den ene sig. Jeg forlangte deres Nummer; det vilde de ikke give. Jeg forlangte at tale med deres Officer.

„Der var ingen tilstede." Saa vilde jeg tale med deres Kaptajn, naar han kom tilstede. „Det vil vi fraraade Dem", sagde de, „han er ægte Schwaber — og hidsig, det vil blive Deres Ulykke. Vi gaar ikke, vi tager ikke imod Ordre fra „en Civilist". „Det anbefaler jeg Dem for sidste Gang." Derpaa gik een, højlydt protesterende. Og saa var der kun to. Den ene af disse rejste sig op og sagde harmdirrende: „Sie sind doch masslos dumm" („Masslos dumm" gentog jeg og skrev det op). „Hvis De forstod Schwabisk, vilde jeg sige det endnu tydeligere. Men paa Grund af Deres hvide Haar siger jeg ikke mere." Derpaa gik han. Og saa var der kun en. Han blev siddende højrød i Hovedet, „ich gehe nicht, ich gehe nicht."

(....)

De tyske Soldaters Optræden havde været lømmelagtig, de var blevet siddende i dovne Stillinger, og Tonen havde været fripostig.

(....)

Kl. 19½ ringede det paa hjemme. Udenfor stod fire tyske Officerer, dragne Karle, den ene med mit Papskilt med Forbudet i Haanden. Stramme Miner, sammenbidte Udtryk. Jeg bød dem aimabelt indenfor i Dagligstuen og bad dem sætte sig. To satte sig, de andre blev staaende. En tog Ordet: Jeg havde forbudt Soldaterne at opholde sig i Gaarden.

— Ja, Pigerne havde Sport, de følte sig generet. Og Skolen blev generet i sin Undervisning, de havde jo ogsaa en god solrig Plads ellers Nord for Skolen. — Jeg havde ingen Ret til at forbyde det. Hans Folk var brave Leute. Jeg skulde have ansøgt ham om Tilladelse.

Hans Tone havde hidtil været ret rolig, men nu var den steget en hel Del. Jeg: Vi tilstaar heller ikke Danske Adgang, der ingen Adkomst har. — Nu blev han helt ausser sich og afleverede det, han var kommet for: „Wir Deutsche sind nicht Hunde und wollen uns nicht als Hunde behandeln lassen. Einige Junge haben die Schildwache angepiffen. Wenn uns so was nochmals passiert, wollen wir die ganze Schule abräumen lassen. Verstanden!" (det sidste med et Brøl), "og dermed slog han med sin flade Haand i mit Dagligstuebord, saa Askebægeret dansede og Lampen rystede. Fire Hænder til Vejrs, otte Hæle slaas sammen.

(....)

Ved Morgensangen næste Morgen sagde jeg til Skolen; „Desværre er der et Par af de smaa, der ikke har villet rette sig efter mine Ord i Forgaars og har været uforsigtige. Det paahviler de store ikke blot at passe paa sig selv, men ogsaa paa de smaa, der er mindre kloge og ogsaa mere letsindige. Det gælder noget. De Folk, vi har her, har været fem Maaneder ved Østfronten og gennemgaaet mange Strabadser, og deres Nerver er naturligvis derefter."

(.....)

De to første Timer gik roligt. Men Kl. 10 begyndte de tyske Soldater at trænge ind i Gaarden, i brede Baner. Det var tydeligt, at de ikke tog mindste Hensyn til de Ordre, de havde faaet fra den tyske Konsul, (der jo ogsaa kun var Civilist).

(...)

Kl. 11 havde jeg haft Besøg af en Sonderführer fra Ortskommandanturen (+ en Soldat). Han bad mig erindre, at Schwaberne jo havde været rundt i alle Europas Lande og ikke kendte Danmarks specielle Stilling. Jeg maatte ogsaa tage Hensyn til deres Nerver. — „Ja, det ved jeg altsammen, Men jeg havde ventet en Undskyldning." „Det kan jeg ikke give saadan paa andres Vegne. En Frontofficer af deres Slags lader sig før stille op foran et Maskingevær, end han giver en Undskyldning. Jeg tror nok, De kunde faa en saadan. Men det kan kun ske efter en Krigsret. Hvis De havde en venlig Indstilling over for Tyskland, vilde den Slags Episoder ikke kunne ske. Hvis der senere skulde hænde noget lignende, vil jeg bede Dem ringe til mig, saa skal vi straks sende et Par Feltgendarmer."

Om Aftenen blev et Opslag fra Ortskommandanturen klæbet op: „Das Betreten des Schulhofes von Wehrmachtsangehörigen ist verboten".

Mon ikke det sande tyske Ansigt viste sig her gennem Sminken af Orden og Disciplin.

30. Nationalt sindelag?

Lektor Aage Schousgaard har skrevet nedenstående uddrag af en længere tekst, som han stillede til rådighed for rektor Galster, da denne udarbejdede sin bog om skolen under besættelsen. I teksten kredser lektor Schousgaard meget om, hvordan man udviste det rette sindelag under krigen. Galster har ikke brugt noget af det her citerede i sin bog – originalmaterialet er dateret 23.7.1945 og befinder sig på Aalborg Katedralskole.

(...) Det var meget almindeligt, at Elever i det store Frikvarter og efter Skoletid købte Kager i ”Kristines” Udsalg i Hasserisgade.¹¹ Naar jeg saa nogle af mine egne Elever gøre det, paatalte jeg det. Disse har indrømmet, at det aldrig kunde falde dem ind at gaa ind i Kristines Forretning men hendes Kager smagte saa godt!” Jeg lod dem saa vide, at det var bedre mere ærligt at gaa ind i Hovedforretningen og at jeg i øvrigt intet gav for deres nationale Indstilling (det var gerne saadanne Elever), naar de ikke kunde ofre en Kage for deres nationale Overbevisning, og jeg gjorde dem opmærksom paa, at der boede en Bager nogle faa Sekunder derfra paa den anden Side af Gaden, og han ogsaa havde gode Brød. Endvidere lod jeg dem vide, at jeg selv en Søndag Formiddag sammen med min Søster var kommet forbi ”Kristines” Udsalg, uden at vi den Gang vidste, at det var hendes Udsalg. Da vi saa nogle lækre Boller, gik vi ind for at tage nogle med hjem, og efter at de var blevet pakket ind, skulde jeg netop til at betale, da min Søster tilfældigt lader en Bemærkning falde til Ekspeditricen, om de kunde blive ved at faa Mel, og hun siger da at det var ”Kristines” Udsalg. Omgaaende putter jeg mine Penge i Lommen og siger: ”Tak, saa skal vi ikke have noget”, hvorpaa vi forlod Butikken uden Bollerne.

Det hjalp ogsaa efterhaanden og nu er der flere og flere Elever, der gaar til den anden Bager.

En Dag i 1942 kom en Elev i 3.g, der rejste med Toget og spurgte, hvad han skulde gøre ved en kvindelig Kammerat fra 1.g, der rejste med samme Tog og havde maskepi med Tyskerne. Hun havde yderligere opgivet Navn og Adresse paa en kvindelig Elev fra Klostermarksskolen (nu i 3.g

¹¹ Kristines konditori på Vesterbro blev meget besøgt af tyske soldater, der nød livet på den danske ”flødeskumsfront”

paa Katedralskolen), mod dennes Vidende og Vilje. Den sidstnævnte fik til sin Forbløffelse og Faderens Raseri nogle højst upassende Breve fra en tysk Soldat. Jeg sagde til min Elev, at der jo paa daværende Tidspunkt ikke var andet at gøre end at se at lægge den skyldige paa Is, m.H.t. Brevene som jeg selv har set, kunde Faderen evt. forsøge at klage til Kommandanten, og under alle Omstændigheder burde han opbevare Brevene. Imidlertid gjorde Faderen ingen af Delene. Angiveren var i øvrigt den ene af dem, hvis Navn stod paa Løbesedlerne, der blev uddelt paa Skolen hin Mandag i Slutningen af Novbr. 1943.

(....)

M.H.T. samme Studenterhold kan bemærkes, at Studenterne ikke vilde have den kvindelige Kammerat, hvis Navn havde staaet paa de foromtalte Løbesedler, med paa den traditionelle Køretur. Det ordnedes paa den Maade, at de havde en Liste med Navnene, der saa skulde raabes op, før de steg til Vogns. Da man kom til den paagældende, kom en efter Aftale med en Kammerat med en Bemærkning til Oplæseren, der derved lod, som om han blev distraheret og ”glemte” at nævne vedkommendes Navn, hvorfor den isolerede Elev maatte gaa hjem.

(.....)

En dag kom en Elev i 3.g til mig (det var midt i 1943) og sagde, at jeg ikke kunde stole paa Klassen, saa jeg skulde være forsigtig: Jeg takkede ham naturligvis og sagde: ”Der er kun én?” – ”Ja.” – ”Saa ved vi begge, hvem hun er”.

Det glædede mig naturligvis, at han vilde advare mig; han kunde jo ikke vide, at jeg vidste Besked.

(....)

I Skoleaaret 1942-43 kom en Elev fra 3.g, hvor de lige lært Marseillaisen, som jeg hvert Aar i 3.g har lært mine Elever, ind med Toget, og paa Perronen fløjtede han uden egentlig at tænke over det Marseillaisen. Pludselig greb en tysk Officer ham i Armen og vilde tage ham med; men heldigvis var Eleven en stor og stærk Fyr, saa han vred sig løs og forsvandt i Mængden.

Efter Jødeforfølgelserne i 1943 skrev Gymnasiasterne ogsaa under paa en Protestadresse. Den tidligere omtalte Elev, som var nævnt paa Løbesedlen, skrev ligeledes under, men kom Dagen efter og vilde have sit Navn slettet igen.

Kammeraterne tog naturligvis Afstand fra hende, hvorpaa hun gav sig til at græde. I Klassen var der to Søstre af jødisk Afstemning, og den ene af disse gik da hen og lagde Armen om hende for at trøste hende!

31. Problemerne med at tyde lærernes holdninger.

Frede Hansen, der var lærer på skolen, har skrevet nedenstående, hvor han blandt andet fortæller om, hvordan nogle elever kunne have svært ved at skelne mellem private synspunkter og de officielle holdninger, som lærere og skolens ledelse skulle give udtryk for. Teksten nedenfor er et uddrag af en beskrivelse af besættelsestiden sendt til rektor Galster i sommeren 1945. Det originale dokument befinder sig på Aalborg Katedralskole.

Nederst findes det medfølgende brev, som Frede Hansen skrev til rektor Galster, hvor han forklarer, hvorfor det kunne være svært allerede få uger efter befrielsen at skrive om de ting, som man havde oplevet under besættelsen.

(....)

Ogsaa i andre Tilfælde mener jeg at mærke lidt af den samme Skepsis. ”Hvorfor var Skolen ikke national før d. 9. April?” – dette Spørgsmål kunde synes at ligge visse Elever paa Læberne, idet man havde paa Fornemmelsen, at Lærernes nationale Opstemthed virkede lidt latterlig paa dem – som en ny Herremode.

(...)

Hos nogle af de illegale Elever kunde man ogsaa i Besættelsestidens sidste Maaneder møde nogen Utilfredshed med, i al Fald Usikkerhed m.H.t. Lærernes Holdning. Det skyldes for en stor Del, at de frygtede, at Skolen i den givne Situation vilde udlevere dem til Gestapo, og de vidste ikke altid, hvordan de skulde opfatte de ofte gentagne Henstillinger om ikke at deltage i noget illegalt, der kunne tænkes at komme til at ”skade Skolen”. Saa sent som i Efteraaret 1944¹² fik Eleverne jo en saadan Henstilling gennem deres Lærere.

(....)

Skolens Advarsler mod illegal Virksomhed havde dog i en Henseende god Virkning: Elever, der fængsledes af Tyskerne, kunde under Forhør henvise til disse Erklæringer, som jeg ved det er sket i eet Tilfælde i Foraaret 1945. En Elev blev af Gestapomanden spurgt, om Eleverne fik illegale Blade af Lærerne, og svarede: ”Nej, Lærerne advarer os altid mod at deltage i illegalt Arbejde”.

Kære rektor Galster!

Hermed mit Bidrag, desværre lidt forsinket. Jeg havde selv haabet at have kunnet præstere noget mere og bedre. Nedskrivningen af ovenstaaende Betragtninger har ikke været præget af Lyst – paa Gr. Af Sommerferien, og jeg har følt mig noget generet af Vanskeligheden ved at skrive om noget, der for en selv ikke helt er Fortid, som om det var Fortid. Endvidere husker jeg daarligt og kun det, der specielt interesserer mig selv.

Rektor Galsters holdning til den tyske besættelsesmagt

32. Den Danske Gymnasieskole.

Af rektor Dr. Phil Kjeld Galster i: Fem Aar. Indtryk og Oplevelser. Red. Christian Refslund, Kbh. 1945 (nedenstående findes ogsaa i store træk gengivet i Kjeld Galsters egen bog, Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945)

Teksten omhandler de generelle forhold i de danske gymnasieskoler, men rektor Galster har medtaget næsten den samme tekst i sin egen bog, Aalborg Katedralskole under besættelsen (Aalborg 1945) skrevet med fokus på Aalborg Katedralskole.

Efter Churchill-Klubbens arrestation blev rektor Galster sendt på tvungen orlov, fordi man mente, at skolen ogsaa bar et ansvar for drengesabotørernes handlinger. Nedenstående tekst giver sammen med de taler han holdt til skolens elever fra 9. april 1945 frem til den ufrivillige orlov fra maj 1942 et udmærket billede på, hvilke holdninger der prægede rektor Galster.

¹² I det originale, håndskrevne dokument står der 1945, men det må være 1944, der menes.

Hvilket Præg havde den danske Gymnasieskole, da Lynet slog ned den 9. April? I hvilke Ideers Tjeneste stod den?

Det negative kan straks siges, at Skolen ikke virkede for nogensomhelst Ideologi, intet bestemt Sæt af Meninger; hvilke Anskuelser de Unge kom til, politisk, socialt, religiøst og nationalt, var Skolen som saadan uvedkommende.

Man tilstræbte Objektivitet (idet man dog erkendte, at fuldstændig Objektivitet ikke kunde naas), Lærerne skulde ikke paavirke Eleverne for nogen bestemt Idékreds, Stoffet maatte forelægges nøgternt, Sagen belyses fra alle Sider, Niels Ebbesen og Grev Gert var Mennesker begge to, og deres Bedrift maatte man søge at forstaa ud fra deres Forudsætninger.

De Unge skulde, ubundet af nogen Autoritet, søge at komme til en selvstændig Mening om Personer, Ideer og Problemer; ud fra Arbejdet og inciterende Spørgsmaal skulde deres Kritik vækkes, deres Forstand skoles, deres Dømmekraft uddybes.

(....)

Erkendelse maa siges at være det centrale Ord.

I Forbindelse hermed virkede man for en vidtgaaende Tolerance, Forstaaelse af anderledes tænkende, Mildhed i Dommen, Anerkendelse af det berettigede ogsaa i Modstanderens Synspunkter.

(....)

De unge Mennesker fra den tyske Gymnasieskole, der var med til at besætte Danmark, kom fra en Skole af ganske anden Art. Alle de Idealer, der herskede i den danske Skole, var fremmede for den tyske, ja i flere Tilfælde følte de som fjendtlige Aandsmagter.

Den nationalsocialistiske Skole ansaa ikke Erkendelsen for det højeste Maal, Stræben efter den rene Erkendelse skabte, mente den, en kontemplativ Mennesketype, Mennesker, der stod udenfor, naar det gjaldt afgørende Situationer i Folkets Liv, livsfjerne Personer, mærket af Specialstudiets Snæversyn. Den vilde opdrage Ungdommen til „handlende Mennesker“, til „politiske Mennesker“. Det centrale Ord var Vilje.

Hele Opdragelsen stod i een Idés Tjeneste: Det Nationale (det Chauvinistiske tør man nok sige nu), Tyskland. Tysklands Storhed og verdenshistoriske Betydning. Denne gennemsyrede ikke blot Fag som Modersmaalet og Historie, men kunde præge selv Fag som Geografi og fremmede Sprog.

Overalt søgte man frem til og ind til „det tyske Menneske“ (som man genfandt baade i Vikingen og Ridderen). Det heroiske, Ære, Folkefællesskab var Idealerne, og de stemples ind i Ungdommens voksbløde Sind. Bevidst blev Ungdommen opdraget til Fanatikere, idet alle Tanker (ogsaa indenfor tysk Aandsliv), der kunde modvirke den herskende Retnings Maal: en hensynsløs og til Døden kæmpende Ungdom, blev tiet ihjel eller bekæmpet eller latterliggjort. Og det var let, fordi der gennem Aarene var indpodet Ungdommen en blind Autoritetstro.

(...)

Men fastslaaet var det, ligesom ved stiltiende Overenskomst, at der ikke maatte drives nogen som helst propaganda. Det, som fyldte alles Sind, fik aldrig noget *direkte* Udtryk, Tysk var næsten som et uartigt Ord og er vist aldrig blevet brugt saa sjældent på Skolen som i disse Besættelsens første Aar.

(.....)

Endvidere var man enige om, at man i Embeds Medfør i sin ydre Optræden maatte være loyale overfor Ministeriets Politik, hvordan ens Meninger end maatte være.

(...)

Ellers gjorde der sig to Retninger gældende: en mere passiv, der mente, at Skolen skulde holde Begivenhederne helt ude, den skulde gaa sin Gang helt uanfægtet og lade Begivenhederne tale og virke paa Sindene; og en mere latent-aktiv Retning (og det var de fleste), der mente, at en Skole vilde svigte sin Opgave, hvis den stod udenfor, naar store Begivenheder saaledes gik hen over Landet, uden at det gav Genlyd i Skolestuen. Hvad Hjerterne var fulde af, kunde man ikke udtale højlydt; men saa lærte man sig at udtrykke, hvad man gerne vilde have frem, sine Følelser og Stemninger, Haab og Ængstelse, sin Appel til Ungdommen, mere gedulgt og forborgent, og man blev forstaaet.

33. Rektor Galsters tale ved Aalborg Katedralskoles jubilæum.

Kjeld Galster. Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945, side 9-10 (uddrag)

(.....)

Jeg spurgte før, hvorfor vi fejrer et saadant Jubilæum som vort. Nu har vi Svaret.

I 400 Aar har Aalborg Katedralskole staaet som en Kulturborg i Danmark, fælles med Landet i Skæbne og Vilkaar, givende sin Ungdom til Landet, modtagende Landets Kultur. I 400 Aar har Skolen været et Danica minor.

Denne Stund er da en Konfirmation, en Bekræftelse paa Fortiden, en Bekræftelse paa vor nationale Tro: den danske Folkeaand vil, trods haarde og onde Tider, aldrig dø.

(.....)

Vi er 32 Lærere, der føler os saa godt som en Enhed og Helhed i det fælles Arbejde: At skabe en dygtig dansk Ungdom. For de 534 Elever kan det naturligvis undertiden være ubehageligt daglig at blive mødt med Krav, men alligevel er der af disse 32 Lærere skabt en Skoleaand, saa at Enheden og Helheden omfatter ikke blot Lærerne, men os alle 566.

(...)

Vi stiller os ikke afvisende overfor det fremmede, ja vi har Brug for det, naar det kan forenes med og gaa op i vort danske Sind. Den franske Komædie blev dansk ved Holberg, og den tyske Romantik blev dansk ved Oehlenschläger; slikt er kun til Berigelse.

Men vi ved saa sikkert og vist:

I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme,

Der har jeg Rod, derfra min Verden gaar.

Mit Ønske her paa dette Sted og i denne Stund er da, at det maa forundes os Lærere, Unge og Børn, os 566, i Fællesskab og med fælles Sind at arbejde mod vort store Maal: Aalborg Katedralskole har i 400 Aar været en Danica minor: den gaar nu ind i en usikker Fremtid, men den skal forblive, hvad den var: Et Danica minor.

34. Rektor Galsters dimissionstale i 1940 til de unge, der havde taget studentereksamen og realeksamen.

Kjeld Galster. Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945, side 10 (uddrag)

(.....)

„Vi lever i en Tid, hvor Kampen staar mellem de onde og de gode Magter. Sandhedens Fakkell og Retfærdighedens Stjerne er slukket, Vold og Ufred hersker. Tiden er haard, og den kræver meget af os alle, mest af de unge.

Naar vi tænkte paa Fremtiden, var det Karriere, store Stillinger og personlig Fordel, der optog os. Materialisme og Nydelsessyge har været fremherskende. De andre onde Magter i Tiden har været Ligeegyldighed over for aandelige Værdier og over for Folkets og Landets Vel; selv i alvorlige Tider er det Spændingen og Nyheden, der optager. Endvidere er der ofte en opgivende Haabløshed, der siger, at intet kan nytte. Disse i Forening kan føre til en farlig Forvitring af den danske Folkekarakter.

I en saadan Tid gaar de unge ud, og enhver kan se, at i materiel Henseende kan det betale sig at være i den Stærkes Følge.

Men mod de onde Aander i Tiden kæmper de gode: Viljen, der maa staalsættes, Troen paa det danske Folks Fremtid, Troen paa, at det altid kan nytte at gøre sin Indsats. Troen paa det danske Folks Fremtid, en Tro, som Historie bekræfter. Endvidere Opøvelse i Tjenersindet, Opøvelse i at forstaa, at det ikke gælder os selv, men Landet. Og man maa aldrig vige. Kornet Frode Vesterby, der er udgaaet fra denne Skole, veg ikke.

Til jer unge vil jeg sige:

(...)

Jeg vil ønske for hver og en her, at hun eller han maa finde sin Plads i de danske Rækker, som I fra Fødselen af er bestemt til og hvor jeres Plads i Kampen er.

Ungdommens Glæder skal bestaa nu som før, men Kunsten er at forene den store Glæde og den store Alvor.

(...)

Danske Realister og Studenter, Sønner og Døtre af Aalborg. Danmarks Mur er brudt, og dens Sten ligger spredte paa Heden. Jeg dimitterer jer hermed til Livet, det rige Liv med dets Skuffelser og Glæder, dets Nederlag og Sejre, til Arbejdere og Vogtere ved Danmarks Mur.

35. Rektors opfattelse af korrekt opførelse.

Rektor Galster skriver her om, hvordan eleverne burde opføre sig overfor de tyske soldater.

Kjeld Galster. Aalborg Katedralskole under besættelsen, Aalborg 1945, side 5-6 (uddrag)

Hvor svært det var — selv for de ældste — at forstaa Situationens Alvor, kan ogsaa ses af følgende: Da III G. nogle Uger efter 9. April skulde op til Artium, sendtes der fra Ministeriet et Cirkulære med en Advarsel: „Tiden er ikke inde til stærke Glædesytringer paa offentlig Gade eller til selskabeligt Studentersold i offentlige Restaurationslokaler, hvor en øjeblikkelig Stemning og ungdommeligt Livsmod kan give sig Udslag, som helst maatte undgaas for Studenternes egen Skyld og af Hensyn til den indre Kultur og den nationale Værdighed i ydre Optræden, som ikke mindst

under de givne Forhold bør præge enhver Dansk." Dette blev meddelt de unge, men fremkaldte en utilfreds Mumlen. De fleste af de unge Mennesker kunde ikke forstaa, at de skulde have Pligt til at opgive noget af det, de mente, de havde Krav paa, saasom Køretur gennem Byen og Sold paa en af Byens bedste Restauranter, fordi Fjenden var i Landet.

Denne uforstaaende eller sløve Indstilling stammede ofte fra Hjemmet. Da jeg engang havde paatalt (roligt og privat), at en Dreng havde færdedes med tyske Soldater paa Gaden, fik jeg saaledes en forbitret Skrivelse fra Faderen: Min Optræden var raa, det var at prædike Had, og det vilde han ikke være med til. Hvis jeg havde den Mening, burde jeg sige det til hele Skolen. (Foranlediget blandt andet heraf meddelte jeg ved Morgensangen, at det var ukorrekt at færdes med tyske Soldater paa offentlige Steder og et daarligt Eksempel at vise andre.)

En Pige fra 4. M. var set med Tyskere. Da jeg havde paatalt dette, kom Moderen: Det kunde hun ikke forstaa, Tyskerne var da ogsaa Mennesker. Da de var kommen til Byen, havde hun taget sine Børn med ud, for at de kunde faa Fornøjelsen at se alt, hvad der var at se (som til en Juleudstilling!). En Gymnasiast fra Landet havde været fraværende et Par Dage og kom tilbage uden Sygeseddel. Efter at man nogen Tid havde forlangt den, kom han med en Seddel, hvor Faderen skrev, at han havde holdt Drengen hjemme, for at han kunde hjælpe Tyskerne som Tolk ved Indkvarteringen. Jeg mente at maatte meddele Hjemmet, at ny Fraværelse uden gyldig Grund vilde føre til Forslag om Bortvisning.